

SZEGEDI EGYETEM

A SZEGEDI FELSŐOKTATÁSI
INTÉZMÉNYEK LAPJA

XXIII. évfolyam 15. szám

1985. november 21.

Ára: 2,30 Ft

„Bajban ismerzik meg a barát”

Lodzi egyetemi pártküldöttség a tudományegyetemen

November 11. és 15. között a Lodzi Egyetem pártküldöttsége vendégeskedett városunkban, a József Attila Tudományegyetemen. A delegáció vezetője Henrik Scholl, a lengyel testvéregyetem pártbizottságának első titkára, kísérői Andrzej Grzejdzia és Janus Gawlowski titkárok voltak, valamint Wielistawa Warzywoda, a pártbizottság munkatársa. A vendégek megismerkedtek az egyetemet irányító szervek, a párt- és állami vezetés munkájával, tájékoztatták a szakszervezeti és

KISZ-munkáról, tapasztalatokat gyűjtöttek a Természettudományi Karon, a JATE Szociológia Tanszékén és beszámolót hallgattak meg a szegedi intézmény kulturális életéről.

A november 13-i, szerdai program része volt az egyetem pártbizottságára való látogatás, ahol a vb jelenlévő tagjai és a meghívottak tájékoztatót hallgattak a lengyel konzolidációról s ezen belül a Lodzi Egyetem pártvezetése előtt álló feladatokról.

Lengyelországban a politikai és gazdasági helyzet lassan ugyan, de folyamatosan javul — ezzel a gondolattal összegezhető a lengyel delegáció által elmondott számos információ. No de kezdjük az elején! Köztudott, hogy Lengyelországban tavaly rendezték meg a helyi tanácsi választásokat és idén került sor a parlament, a Szejm tagjainak megválasztására. A most bevezetett választási rendszert az ökölvívó tornához hasonlították a vendégek, hiszen több fordulóban csaptak össze a jelöltek, míg végül minden helyre két személy jelöltetett, kik a döntőbe jutva a „népi pontozóbírók” ítéletében bizhattak. Lodz városában például 13 parlamenti helyre 78 jelölt pályázott az első kör előtt, ám a több órás vitákban edzett választók sokukat eleve lemondásra készítették.

Tudjuk, hogy a választásokon 78%-os volt a részvétel és ez a tavalyi 65%-hoz képest mindenképpen olyan előrelépést jelent, amely a stabilizáció felé mutat. Lodzban a várakozás és az országos átlag alatt maradt a részvétel (62%), a nagyvárosok közül azonban Gdansk és Krakkó még ennél is alacsonyabb részvételi arányt tudott csak felmutatni.

Az 1985-ös magyar országgyűlési választásokhoz hasonlóan Lengyelországban is készült egy 50 fős központi lista a miénkhez hasonló elvek alapján, és talán a politikai sokszínűséget is bizonyítja, hogy a legtöbb szavazatot az egykori kerékpáros világainak, *Szyrkowski*, míg a legkevesebbet az ellenzékkel folytatott harcban leginkább szereplésre kényszerült politikusok kapták, mint például *Rakowski*. A teljesen új összetételű Szejmben mindhárom párt (LEMP, Demokrata Párt és Parasztpárt), valamint egy kereszténydemokrata csoportosulás jelentőségének megfelelő arányban képviselteti magát.

A lodzi egyetemen

a közelmúltban dolgoztak ki egy átfogó értékelő rendszert. Ennek lényege az, hogy az egyetemi pártbizottság a rektor tevékenységét, a kari pártbizottságok pedig a dékánok munkáját ellenőrzik. A rektor káderügyekben csak a pártbizottság beleegyezésével dönthet. Ugyanigy a külföldi tanulmányutak is közös elbírálás alá esnek. Az intézmény oktatói számára kidolgoztak egy magatartási szabálygyűjteményt, mely az alkotmány betartására és az egyetemi ifjúság szocialista nevelésére kötelezi az aláírókat. „Tudjuk, hogy kik vannak a szocializmus ellen, ez az elmúlt öt évben világossá vált számunkra” — mondta az első titkár arra utalva, hogy az egyetemi és kai szinten elvégzett általános ellenőrzést követően a közeljövőben a hatalmas intézmény — 12 ezer az oktatók, dolgozók és hallgatók száma — minden tanárát minősítik a kidolgozott szempontok alapján.

Kérdésemre Henrik Scholl elmondta, hogy intézményük a JATE-hoz hasonló tudományegyetem, ám több kar (fakultás) és kari jogú egység működik náluk. A legnagyobb a gazdasági-szociológiai kar, emellett jogi és államtudományi; filológiai; történeti-filozófiai; matematikai, fizikai és kémiai; földtudományi; biológiai és földrajzi kar, valamint két nyelvi lektorátus; honvédelmi kabinet, testnevelési és politikatudományi fakultás működik.

Egy másik kérdés az egyetemi szakszervezeti mozgalom helyzetéről érdeklődött. Megtudtuk, hogy jelenleg 4800 dolgozó közül 838 tagja a szakszervezetnek. A mélypont után 12 emberrel kezdtek, majd újabb hullámokban előbb a régi szakszervezeti tagok, majd az adminisztratív dolgozók és mára az oktatók is tagfelvételi kérelemmel jelentkeztek.

A tájékoztató többször is visszatérő téma volt a gazdaság, az egyetemi oktatók szociális helyzete. Lengyelországban 1975-ben volt a legmagasabb az életszínvonal és azzal együtt, hogy a bérek nominálértéke jelentősen növekedett, ám reálértéke erősen csökkent, a mai az 1972-es életszínvonal szintjének felel meg. Ma Lengyelországban egy kitermelésben dolgozó bányász bére 70 000 zty, egy egyetemi docensé 23 000 zty. „Az úriemberek azonban nem a pénzről beszélnek, hanem a gazdaságról!” — mondta tré-

fásan ekkor, a szám adatok kiváltotta rövid vitát bezáróan az első titkár.

Egyetemi lap nélkül

A tanácskozást követően módomban volt néhány kérdést feltenni az első titkárnak. Talán közismert, hogy a majd 1 milliós lélekszámú Lodz városát Közép-Kelet-Európa Manchesterének szokás nevezni. Ezért érdekelt az, hogy miért lehet fontos a lengyeleknek a JATE-val, egy nem kimondottan nagy ipari centrumban székelő egyetemmel a kapcsolatot fenntartása.

— Mindenekelőtt városunk iparáról szeretnék szólni — kezdte Henrik Scholl. Lodz a nők városa hiszen a könnyűiparban rengeteg asszony dolgozik. Az ipar általános problémája, hogy a várostól 80 km-re van nagy folyó, ahonnan vizet lehet nyerni, így a közeljövőben a termelés szerkezetében változás várható: kevésbé energiaigényes, precíziós iparágakat fognak városunkba telepíteni. És ha a vízről esik szó, máris itt van az első együttműködési lehetőség: gondunk a folyóviz tisztasága és az ivóvizet olyan szegedi vegyészcsoporthoz vizsgálja, amely hallgatókból szerveződik és ezzel a munkával mindkét fél jól jár. A fiatal kutatók egy hónap alatt gyakorlatként — a szállás és az étkezés biztosításáért — olyan jelentős és hasznos munkát végeznek el, amit a város egyébként másfél évi drágán dolgozó kutatócsoporthal tudna csak elvégezteni. A két egyetem között tizenöt éve létezik a kapcsolat, 1972-ben írták alá az akkori rektorok az együttműködési munkatervet. Ez a politikai gazdaságtantól a jogtudományon, a lengyel filológián és szlavisztikán át a kibernetikáig számos tudományos területet ölel föl. Tájékoztattuk egymást kutatási témáinkról, kiadványokat és előadásokat cserélünk, mindez gazdagítja a két intézmény szellemi vagyónát. Ismert, hogy a két megye között is hagyományosan jó, baráti kapcsolat alakult ki, s azzal együtt, hogy az egyetemek között hol gyengébbek, hol erősebbek a közös munka számai, mindig folyamatos a másikkra való figyelem.

Igényeinkre egy példát, egy területet szeretnék említeni: a matematikát. Nálunk nem eléggé erős az algebra-kutatás és az ilyen jellegű oktatás. Azt szeretnénk elérni, hogy Szegedről neves, kiváló algebristák jöjjenek hozzánk e hiány pótlására, kutatásaink megélénkítésére. Ugyanigy mi a számítógépes kutatásokban is lemaradtunk, ezért kísérjük figyelemmel az itteni Kibernetikai Laboratórium munkáját.

— Talán megbocsájtható, hogy egy egyetemi lapos újságíró a lodzi egyetemi sajtóhelyzetéről érdeklődik. Működik-e önöknél a miénkhez hasonló lap?

— Ha rövid választ kér, akkor nem.
— Ezek szerint csupán kari lapok jelennek meg?
— A karoknak sincs lapja.

Beszámoló a történelmi tudományos diákkörök 14. (szegedi) találkozásáról (2. oldal)

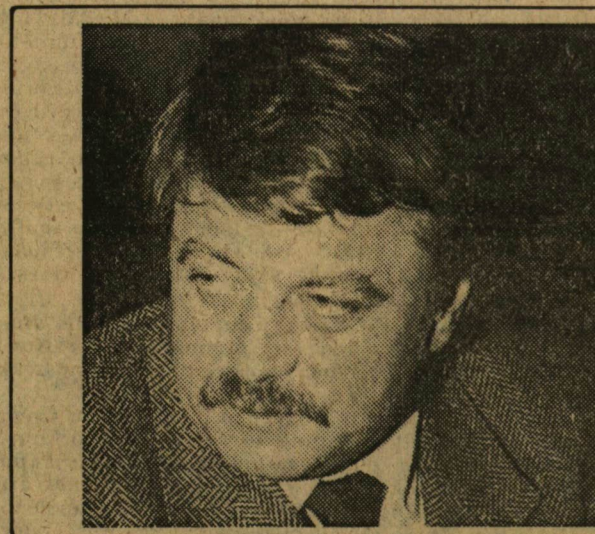
A gyógyító hipnózisról — interjú dr. Boncz Istvánnal (3. oldal)

Lőrinczy Attila jegyzete a Harmadkor felolvasóestjéről (4. oldal)

Zeneértőknek: Radics Péter írása a Korunk zenéje '85 koncertjeiről (5. oldal)

Farkas Csaba írása a főiskolán indult angol és német nyelvi képzésről (6. oldal)

Csuhai István rendkívüli lapszemléje (7. oldal)

Henrik Scholl

(Somogyi Levente felvétele)

— Akkor bővebb választ kérek!

— 1981-ben betiltottak minden lapot az egyetemen. Ma az oktatási miniszternek van joga arra, hogy lapot engedélyezzen. Mi a konfliktusok elkerülése érdekében még nem kértünk lapirási engedélyt.

— Úgy tudom, városunkban négy napilap jelenik meg. Hogyan képviselteti magát azokban az egyetem?

— Valóban négy napilap jelenik meg 400 000 és egy kulturális hetilap 20 000 példányban. A napilapokban és a kulturális lapban rendszeresen biztosítanak számunkra helyet. Ezek az írások általában interjúk egy-egy neves kutatóval, oktatóval, és hogy ki nyilatkozhat, azt az egyetem egy személy, nevezzük így: a sajtóreferens jelöli ki. Az egyetem belső tájékoztatásáról egy bulletin kiadásával gondoskodunk, melyeket az egyetemi tanács ülései után bocsájtnak az olvasók rendelkezésére.

— A hallgatók politikai meggyőződése is érdekel. Milyen szervezetekben tevékenykedhetnek ma a diákok és milyen a hatása a politikai pártoknak?

— A pártellenes propaganda erősen hatott az egyetemistákra. Azt tapasztaltam, hogy a legutóbbi öt esztendőben az általános, politikai gondolkodás, vagy még inkább annak konstruktivitása erősen pusztult. Az egyház és az ellenzék hatása ma is nagyon erős. Nálunk két jelentős bázissal rendelkező legális ifjúsági szervezet tömöríti a fiatalokat: a Falusi Ifjúsági Szervezet (ZMW) és a Szocialista Lengyel Ifjúsági Szervezete (ZSMT). Alighanem mindkettőt jellemzi neve, egyértelmű, hogy melyik politikai párthoz éreznek vonzódást. Van még egy szervezet, a Lengyel Egyetemisták Szervezete, amely inkább szakszervezetként működik, ez érdekvédelmi és szakmai tevékenységet folytat.

Az egyetemisták és a politikai pártok kapcsolatára sokáig az volt a jellemző, hogy nehéz volt megnyerni az apolitikus rétegeket. Az utóbbi években azonban erős figyelem kísérte a pártok tevékenységét és ez arra figyelmezteti őket, bennünket is, hogy nem engedhetik meg maguknak a hibázást. Egyre gyakrabban vesznek részt ma már a hallgatók az egyetemi pártbizottság ülésein és ez az érdeklődés is pozitív dolog.

Nálunk az erős és gazdag egyház komoly ellenfele a pártnak. Hogy mást ne mondjak: a legjobb rock-concertek a templomokban hallhatók és ezzel mi nem tudunk versenyezni. Jellemző a helyzetre, hogy ma hazánkban több az apáca és a pap, mint a második világháború előtt. A közelmúltban épült, illetve ma is épül több mint ezer egyházi intézmény, és a papok a szószékekről arról beszélnek, hogy a kormány nem épít elég lakást. Az egyház egyik jelszava: harc a fiatal lelkekért — ez alighanem sokat elárul.

— Végezetül azt szeretném megtudni, hogy a Szolidaritásnak milyen volt a hatása az önök egyetemén?

— Nálunk a szolidaritásnak nem volt önálló szervezete. Az oktatók egy jelentős csoportja tagja volt más, egyetemen kívüli szervezetnek és ez ilyen módon hatott a hallgatókra. Hogy milyen módon, azt az előbb elmondottak is minősítik. Szeretném, ha nem lenne vice abból, amit mondom, de tény: én minden munkánap reggelén a Szolidaritás helyi vezetőjével, egy gondolkodó, politikus, vitára kész emberrel utazom egy villamoson. Úgy érzem, ezeknek a reggeli közös zötykölődéseknek is köszönhető, hogy nem lett olyan kemény a Szolidaritással való küzdelem városunkban, mint másutt.

Végül köszönetet szeretnék mondani a József Attila Tudományegyetem vezetőségének, hiszen a nehéz időkben a szegediek voltak az elsők, akik a kapcsolatot felvették velünk és a lodzi hosszas vitákban sok nagyon jó tanácsot kaptunk és úgy érzem, megtaláltuk álláspontjainkban az arany középutat Nem csupán mint párttitkár, hanem az oktatók képviselőjeként is mondom, hogy a magyarok segítségnyújtásával kapcsolatban is igaz a régi mondás: bajban ismerzik meg a barát.

DLUSZTUS IMRE

Az irodalmat és a politikát is emberek csinálják. A kettő különbözhet egymástól, de néha úgy összetartozik, mint a harcok és a fegyver. Az irodalom lehet a politika előőrsé, mint a nicaraguai irodalmat bemutató kötetben is.

Magyarországon alig-alig olvashatunk valamit a kis ország irodalmáról. Gáspár Endre és Pál Endre tisztességes, kötelező penzumnak elkönnyelt fordításai óta. (A *Lyra Hispanica* c. kötetben 1944-ben még mint félévszázad spanyol lírájában kapott helyet a nicaraguai poézis), csak napjainkban jelennek meg a költészet és az irodalom egészét érzékelhető kiadványok.

Gáspár Endre és szerzőtársa RUBÉN DARIO (1867—1916) 10 versét kincsként nyújtotta át az irodalom barátainak. Már ebből a néhány versből is érzékelhető volt a lírai gazdagság, a gondolatok lüktetése: a vers mint egy szív viszi a költészet vért mindenüvé. Dario még fegyverkezést írt, az izzó mondanivaló kiviláglik a művészi zart formából.

A kötött formákat kedvelő magyar líra felismerte ugyan Dario jelentőségét, de követni nem merete, az ún. népi-nemzeti irányzat a XIX. század végén is — hát még RUBÉN kutatásaként — a csiszolt formalizmus gyanús formákat kedvelte, azt favorizálta, — annak végegyengüléseig.

Ady Endrének, majd József Attilának kellett jönni ahhoz, hogy az új költészet — új forma kénszere nyilvánvalóvá váljék. Az ő költészetük is segít abban, hogy most Rubén Dario és utódai poétikája igazán a miénk legyen.

Mindezt a SANDINO FIAI címmel megjelent 238 oldalas antológia kapcsán kívántam elmondani. A század nicaraguai irodalmát egészében bemutató mű a leggondosabban szerkesztett, minden lapján meghatározott cél elérésére törekvő munka: vers, próza, napló, beszéd mind van benne. A jegyzetekhez írói arcképek kapcsolódnak, a történelmi események, a nevezetes csaták helyszínét, a költők rövid életrajzát felsoroló kis lexikonféle egészíti ki. A szép kiállítású kötet Simor András összeállításában a Zrínyi Kiadó publikálta.

A költemények Rubén Darioval kezdődnek, az ő a harcot csak sejtető versei-

ből nő ki a harcosok lírája. Formájuk elválaszthatatlan a belső, a formát szinte szétrobbantó tartalomtól, ezek a szóalakok mozgósítanak, agitálnak, érzékelnek és kifejeznek mindent egy nép lélekvilágából. A rövidre törődtek sorok a gondolat, sőt az érzelmek, az asszociációk logikáját követik; néhány sor éppúgy egy egész élet összegezése lehet, mint Ernesto Cardenal „Valkerral Nicaraguában” című kantátája. Az imént agitációról mozgósításról írtam. Kizárja-e ez a szó igazi értelmében vett lírát? Nem. Sőt a líra igazi magva, az érzelme szinte azonnal költészet lesz — a költői képek szókatlanok, erősek, harsányak, megkapóak.

A nicaraguai múzsák fegyver visel. A legtöbb mű a harcról, az elnyomásról, a szabadságról szól. Ezek a versek: *Manolo Cuadra, Pablo Cuadra, Joa Quin Darios* költésze egy hűrt azonnal megzendít a lélekben, a magyar líra örök témáját, az elnyomás elleni harcot, a bukásban is győztes küzdelmet. Lehet győzni a diktátorok felett, lehet győzni a líra fegyverével és költészetével küzdelemmel a somuzak, batisták, pinocheték és mások felett; a diktatúra nem örök, csak a szabadságvágy.

A költők, akik ezeket a verseket írták, maguk is harcoltak, „fegyvert s vitézt énekeltek”. Vitézt? Embereket énekeltek meg. Fáradt, elcsüggedő, a gárdistákat gyűlölő, hazájukért mindent feláldozó, családját után sóvárgó nicaraguaiakat. Kevés költészet tudja így megjeleníteni az európaiak számára a hazát, mint a nicaraguai költők. A folyókat alkonyatban, a hegyeket, a városok színeit. Managua hőségét izzó utcáit.

A költemények után a névadó és ihlető forradalmár Augusto Cesar Sandino írásai, s a róla szóló művek következnek. *Alejandro Bravo*: „A lámpái gépezet”-ben a Mexikóból hazájába visszatérő hazafit írja le. A legendás tábornok szobra helyett egy egyszerűségét minden körülmények között megtartó hadvezér diplomata és államférfi áll előttünk. „A hazatérés Nicaraguába” — pontos hadijelentés, a „Politikai kiállítás” az „Egyedül vagyunk” szerzője a latin-amerikai távlatokban

gondolkodó államférfit mutatja. Szava akkor még visszhangtalan maradt, mint Bolívaré:

„hazám árulóinak fenyegetőzésére harci kiáltásommal válaszolok, mellem és katonáimé falat képeznek, amelyen elhullanak majd Nicaragua ellenségeinek légiói”.

Hogyan lesz valakiből forradalmár — ezt mondja el OMAR CABEZAS LACAYO — a címadó történetben. *Ernesto che Quevara* példáját követve, rengeteg lemondással, emberfeletti akarattal, erőfeszítéssel, az emberi gyengék, sőt a legtermészetesebb emberi vágyak elleni, a lemondás könnyei mögötti fegyverkezéssel alakul át a férfi gerillává. Lacayo — és példaképe Quevara a hétköznapi heroizmust mutatja meg, ez a legtöbb amit egy ember megtehet: önmagát győzi le, hogy győzhessen.

Nicaragua léte abszurd napiainkban, mondta *Julio Guzmán* Nicaragua diplomatája. Abszurd, de létezik: 3 millió, ember, ugyanannyi fegyver és küzdelemvágy. A hős kis nép üzenete nekünk és az egész világnak:

„Mert a hősök sohasem mondták, hogy meghalnak a hazáért, hanem meghaltak érte”.

ROZSNYAI JENŐ

Úgy tűnik, hogy az „ötvenes évek” (ami alatt többnyire nem az 1950 és 1960 közötti, hanem az 1949 és 1956 közötti éveket szokás érteni) kiveszése után a hazai színház- és filmberkekben a hatvanas évek „kerülnek terítékre”, amin nem lehet csodálkozni. Egyrészt azért, mert nálunk nem csupán a történelmi eseményeket, hanem az azok közötti boldog békeidőket is néhány évtizedes fáziskéséssel szokás kielemezni (vagy pontosabban: kielemezgetni), másrészt pedig azért, mert az alapvető fiatalkori élményként ama hatvanas éveket megelőző nemzedék most kezd számottevő pozíciókra szert tenni a különböző művészeti ágazatokban, így az előbb említettekben is.

Nem tudhatni még, hogy e néhány korai próbálkozás kezdete lesz-e egy remélt folyamatnak, azaz a hatvanas évek társadalmi, nemzedéki problémái átfogó fel dolgozásnak, avagy csak elszigetelt partizánakció marad. (Ennek a kérdésnek felvetésekor kell hangot adjak abbéli meggyőződésemmel, hogy a közelmúlt film- és drámadompingje ellenére a fiatalabb nemzedékeknek a mai napig sem sikerült átfogó képet kapniuk a Rákosi-korszakról. Jópár nagyszerű és jó pár sematikus alkotás megtekintése után — ez ám a művészetek öniróniája: a sematizmus korszakától utólag is sematikus művekkel számolni be — a hatvanas években felcseperedett, ifjú néhány részletkérdésről helyes in-

formációkat gyűjthet be, megállapítja, hogy időgépen utazva, az ötvenes évekhez érve nem kellene árbóchoz kötöznie magát, ellen tudna állni anélkül is eme omnibusz korszak szíréneinek, azt azonban még az idevonatkozó történettudományos munkák áttanulmányozása után sem állíthatja, hogy immár ismeri ezt a különös korszakot.)

Schwajda Györgyöt és *Szikora Jánost* alig hiszem, hogy ezek a kérdések izgatják elsősorban, amikor megírták „Táncdalfesztivál '66” című darabjukat a szolnoki *Szigligeti Színház* társulata és közönsége számára. Azért hangsúlyozandó külön-külön a társulat és a közönség, mert az előadást szemmel láthatóan mindkettő élvezte, sőt, hogy a siker teljes legyen, még a kritikusok sem fanyalogtak. Minek volt ez köszönhető? Főként két dolognak: a hálás témának és *Szikora János* rendezésének.

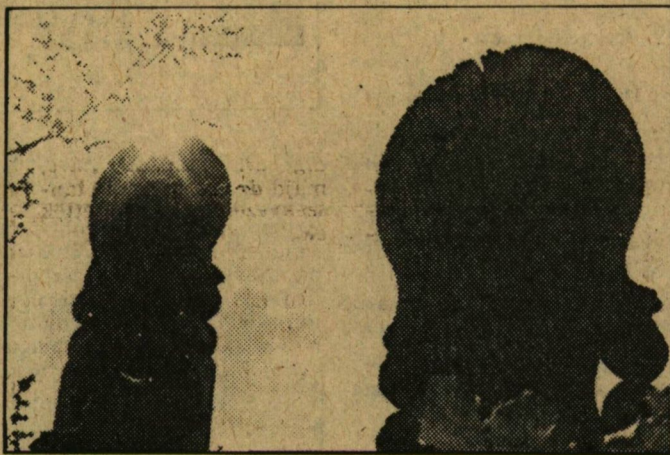
Talán fölösleges bizonygatnom, hogy a táncdalfesztiválok a hatvanas években legalább annyira nemzeti ügyek voltak, mint az ötvenes évek legendás Aranycsapatának mérkőzése, vagy a nyolcvanas években Rózsa György bájososlya. S mivel a táncdalfesztivál a Magyar Televízió legelső torzszülőtteinek egyike volt, természetes, hogy a szerzők a korszaktól alkotott hangulatjelentésüket a korabeli televízióműsorok felelevenítésével és megismertető bírálatával adják le, hatásosan, de korántsem hiánytalanul.

A darab főszereplője a színpad hátsó fertályán elváltoztatott összetételű zsűri helyezett zenekar, amely a vel (Szepesi Györgytől József Viszárionovicsig és a bemondókkal együtt valódi táncdalfesztiváli hangulatot teremtenek. Egymás után hangzanak el (kevés hamis hanggal, s tekintve, hogy színészek énekelnek, ez nagyon nagy dicséret) a legelső fesztivál táncdalai, már ez is elegendő ok a nosztalgizásra. Az egyes számok között pedig a színpad első felében díszletezett *pesti utca emberei hivatottak társadalomkritikát gyakorolni*, több-kevesebb sikerrel. Mozaikszerűen elevenednek fel az akkori televíziósorozatok (Stirlitz, Tenkes kapitánya stb.), megvallom őszintén, nekem közülük az Orion úrhajó nagyon hiányzott. Tanúi lehetünk az or-

kánkabátok magyarországi elterjedésének, sőt Szörényi Levente „fáj-fáj-fáj”-ozása után szabályos, szülőök és gyermekeik közt némi gumibot és mozsáragyú segítségével lefolytatott *nemzedéki harc*nak is, amely ez esetben nem a gumibotral rendelkező győzelmével végződött. A konkrét vezérfonal nélkül egymásra hányt sztorik mégsem keltették a kőosz érzetét; ez köszönhető volt annak, hogy — egy-két gyengébbre sikerült poéntól eltekintve — igen jól szórakoztunk, valamint annak is, hogy vezérfonal helyett rendre pirosat mutatott a közlekedési lámpa, s a zeb-rán gátlástalanul áthaladó színészek bizony mindig kénytelenek voltak „tejelni” a színpad jobb első sarkában álldogáló bábuendörnek avagy rendőrbábnak, „aki” igaz, hogy jobban hasonlított egy kerti törpére, mint a szigor megtestesítőjére, de lehet, hogy pont ez volt az (egyik) rendezői cél.

Összefoglalva a látottakat és azokról gondoltakat: ha a darab célja a jó értelemben vett nosztalgia felkeltése volt egy fontos és ellentmondásos évtized iránt, akkor a célt — kellemes szórakozást nyújtva — elérte. Ha azonban a hatvanas évek társadalmát kívánták a szerzők megidézni és megkritizálni, akkor bizony az eredmény sovány. Mindenképpen furcsa, hogy egy hatvanas évekről szóló darabban 1968-ra még csak apró utalás sincs, pedig zajlottak az évből események bőségesen Európa mindkét felében. A színészek igazi csapatmunkát nyújtottak, így kiemelni közülük valakit igazságtalan volna. Mindenesetre a nagyon jó témából táplálkozó, rosszul megírt, de jól megrendezett darab közreműködői az *átlagosnál sokkal jobb előadást* produkáltak, ami igazán dicséretes. Az impozáns befejezés, amikor a társulat apraja-nagyja mint egy protest songot kiabálja a közönség (a vélt hatalom?) irányába a fesztiválnyertes Kovács Kati számot, elgondolkodtató. „*En nem leszek a játékszered!*” — éneklé az alkalmi kórus, de mi tudjuk, hogy ez nem protestsong. Csupán *jámbor óhaj* — *pium desiderium*.

SANDI ISTVÁN

(S. Balogh László felvétele)

Úton a Pulz utca felé önvizsgálatot tartottam, és magam is meglepődtem az érzések és szándékok mértéktelen ambivalenciáján; hogy milyen gyerekes kíváncsiság, és misztikus izgalom tölt el, pedig nem a cirkuszba, hanem a Szegedi Orvostudományi Egyetem Idegklinikájára igyekszem, hogy dr. Boncz István tanársegédet faggassam a gyógyító hipnózisról. Mennyire általános ez a tudatlanság, illetve a transzcendens értelmezés, és gátolja-e mindez a hipnózissal foglalkozó pszichiáter dolgot?

— Meglehetősen általános, és természetesen gátolja a munkánkat. A köztudatban élő hamis, misztikus kép leginkább azért okoz nehézségeket, mert ez a tájékozatlanság félelmet, szorongást szül. Legtöbbször azt hiszik, hogy hipnotikus állapotban teljesen védtelenek, kiszolgáltatottak lesznek, bármire rávehetik őket, és kibeszélnék olyan titkokat, amelyeknek beismerésétől félnék, amit különben sosem mondanának el. Elnek olyan balítéletek is, melyek a hipnózist veszélyesnek tartják, agódnak a „túhipnotizálástól”, hogy az orvos nem tudja a páciens felébreszteni.

Az ilyen cikkekre, az ismeretterjesztő előadásokra azért van szükség, hogy a közvélemény tartózkodását feloldjuk, gyanakvását eloszlassuk, hogy a hipnózis hallatán az embereknek ne az a tv-műsor jusson eszébe, amelyben a mágus a párizsi Olympia színpadán vetkőzésre és ugatásra bírta a gyűnőket. Azt gondolom egyébként, hogy ebben a műsorban vagy kiválasztott szereplők játszottak a hipnotizőr keze alá, vagy olyan exhibicionizmussal megáldott alanyok működtek közre, akik mindezt a közönség előtt, éber állapotban is elkövetették volna. Az ugyanis tudományosan bizonyított, hogy hipnotikus állapotban sem lehet, senki rábírti olyan nyilatkozatra vagy cselekvésre, amelyet éber állapotban nem tenné meg. A másik fontos tudnivaló, hogy — a közhitellel szemben — a hipnózis állapota nem az alvás állapota. — ezt is meggyőző EEG-kísérletek igazolják. Egyébként rendelkezési szabályozza azt is, hogy csak erre felkészített orvos vagy pszichológus alkalmazhatja — a gyógyítás érdekében — a hipnózist. Persze kívánatosak bizonyos személyiségjegyek, mint az empatikus készség, a szuggesztivitás, jó megfi-

A gyógyító hipnózisról

Légy ma (például) gyerek

ban a pszichiátria — kezdi elismerni a szakág létjogosultságát.

E kedvező folyamat elindulásában kivételes érdemei vannak a *Mészáros István* és *Bányai Éva* nevével fémjelhezhető csapatnak, akik a Pszichiátria Társaságán belül szerveztek hipnózis munkacsoportot, és igen jelentős tudományos dolgozatokkal, — amelyek közül néhány világraszóló eredményt tartalmaz — megalapozták a hipnózissal való gyógyítás legitimitációjának alapjait.

— *Hol, hogyan és ki tanulhatja meg a hipnózissal való gyógyítást? Gondolom, az orvosegyetemek stúdiómai között nem szerepel ez a téma?*

— Mindenekelőtt azt szeretném elmondani, hogy a hipnózissal való gyógyítás módszereit tulajdonképpen bárki megtanulhatja, nem feltétel a tébolyító, világoské szempár, a lázas tekintet és egvéb démoni vonások. Egyébként én is találkoztam már vak hipnotizőrrel. Persze kívánatosak bizonyos személyiségjegyek, mint az empatikus készség, a szuggesztivitás, jó megfi-

gyelő, és kapcsolatteremtő képesség, de hangsúlyozom, elsajátítható kezelési eljárásról van szó.

A Pszichiátriai Társaságon belül működő munkacsoportunk szervez továbbképzést, melvnek során eddig mintegy 130 orvost — pszichológust tanítottunk, s velük a stúdióink befejezése után is állandó konzultációs kapcsolatot tartunk fenn. Hipnózissal meg lehet tanítani valakit néhány óra alatt, de négy-öt év kell ahhoz, hogy valóban megbízható jó hipnoterapeuta legyen, s persze nálunk is úgy áll a dolog, mint mondjuk a zongoristáknál: a *szívós tanulás meg nem garantálja, hogy valakiből a hipnózis Kocsis Zoltánja lesz.*

— *Milyen módszerekkel dolgozik a hipnoterapeuta?*

— A kezelés lényege, hogy a hipnózisban — ebben a sajátosan megváltozott tudati állapotban — a páciens sokkal fogékonyabb bizonyos késztetésekre. Ez a megváltozott állapot azonban nem maga a cél, hanem eszköz, ahová egy sebészi beavatkozás lényege sem

csak az, hogy a beteget elaltatják, aztán felébresztik, hanem maga a műtét a fontos, ami közben az alvás ideje alatt történik. Valamennyi alkalmazható módszer felsorolása hosszadalmas lenne, ezért csak példászerűen emelek ki néhányat. A kezelést megelőző beszélgetések során körvonalozódnak azok a problémák, amelyek meghatározzák, hogy milyen irányba indítsuk el a hipnózist. Visszavezethetjük a páciens saját életében akár négy-öt éves korai is, — ilyenkor úgyis beszél, úgyis rajzol, ahogy ez az életkori sajátosságoknak megfelel — és ezáltal olyan emlékeket hívhatunk elő amelyeket az illető már elfelejtett, holott mai helyzetét meghatározó események voltak. Egy másik lehetőség olyan képek sugalmazása, megjelenítése, amelyek metaforikusan értelmezhetőek. Jutalmazhatjuk is a páciens oly módon, hogy számára kellemes, boldogító környezetbe helyezük. A hipnózis alkalmazása azonban nemcsak a lelki zavarok, de a pszichoszomatikus (testiekben kifejeződő lelki megbetegedések: fekély, asztma, stb.) betegségek kezelésében is csaknem nélkülözhetetlen.

— *Létezik-e önhipnózis? —* Hogyne. A hosszabb kezelési folyamat után gyak-

ran előfordul, hogy a páciensnek megtanítunk bizonyos jeleket, s ezek automatizálódva segítik olyan állapotba, amely a gyógyulását szolgálja. Átmeneti megoldásként kizárólag megkapathatja a hipnotizőr hangját.

— *Nem válhat-e az önhipnózis szenvedély-betegséggé?*

— Ezt megakadályozza egyrészt az a gondos mérlegelés is, amelynek alapján az orvos eldönti, hogy kinek adható meg ez a lehetőség, másrészt pedig — mivel a hipnotikus kezelés befejezése után is rendszeres kapcsolatot tart fenn páciensével a hipnoterapeuta — ha netán tévedett, ellenkező utasítással még mindig leltíthatja az önhipnózist.

— *A hipnózis milyen jelentőséggel bír a pszichoterápián belül?*

— Egy angol mondás szerint gentleman az, aki tud szaxofonozni, de mégsem teszi. Ennek analógiájaként azt mondhatom, jó pszichoterapeuta az, aki ismeri, gyakorolja a hipnózist, de nem hirdeti annak kizárólagosságát. Ez a pszichoterápia egyik lehetősége, egy módszer a sok közül, amelyet a megfelelő esetben és időben, más terapeuta eljárással együtt kell alkalmazni a gyógyítás folyamatában.

(Iőrczy)

Megtérünk

Megnyílnak az ajtók, lélegző mezőkbe lendül karunk, ujjunk az ágak melegén, a távolodó felhőkön fagyott éjszakák, nem őriz már tetlegésük, magunkba zárjuk a rügyek tétova mozdulatát, tanuljuk a csodálkozás tisztaságát, és megtérünk a gyermekek mosolyában.

Darvasi László

Tudósítás az illegális versről

I. Van abban persze valami jóvátehető, ahogy visszatérnek a tómondatokhoz. Mint szárnyak a földhöz, fogak a kenyérhez. Mert miről is szóljon az írás, ha, mint a fény áttetsző ivét, mint a szót, mi elhangzott valamikor fűvekről, valamikor fákról, nem lehet bizonyítani, érinthetetlen. Mert kiről is szóljon az írás. Valaki úgyis minduntalan elmarad. Helyén más fűvek nőnek, más fák lombjai láttatják a szeleket, mások a karok, ha visszahullanak egy szédült ölelésből. Lenne-e még vidék, mely így fogad el, cselekvő részeként, hangjaként. Lenne-e még a természeti kép tartományához már csak egy szoba lehet, lehetne Olyan hűséges, amilyen hangtalan. Így élnek, és minden akarásuk, hogy irodalmat csináljanak az életükből. De van-e, úgymond, alkalmasabb létezés erre, választható, kiválasztott. Ha a szobáinkból látják: azok ott az ő fűveik, az ő fáik, olyannak látják őket. Általuk vannak, tehát tagadják, hogy körben a kertek, minden szépségével, szennyével, nem ők, az egyedi ember teremtetten volna. Csak asztal, szék, papír, és tinta kell, s felejtik a költők átvágott torkát, hogy emlékezhessenek ajkaikra, melyektől járnak tanultak.

II. Olykor azt érzem, elegendőt tudok rólad, s arról a soha nem látott szobáról, ahol úgy éltél, tegnapot, holnapot feledve, mint ronthatatlan játékaival a gyermek. Azt mondják, létezik egy nyelv, amellyel ez a szoba, s te magad felidézhetővé válik. S persze ott vagy te, ott a szoba, melyek felidéznek egy másik nyelvet. Azt is mondják, ez a nyelv előnye a hétköznapiakban. Úgy tűnik tehát, a versről beszélsz, míg a vers beszél rólad, míg az emlékezés, a cenzúra egy leplezetlen, nyílt s véttelen formája. Mert hát odaér-e a vers, hová visszatérne, vers, ami nem ismer nyelveket, ami tollázkodás neszezése, kövek dobbanása, vers, ami elhullajtott fogaké, egy redőny rétegei, a redőnyé, amint az egyre távolabbról leeresztik.

Elmondom legújabb versemet

„A minisztériumot éli, amikor az, ami legbelül van kifordul. Jázmin és olaj. És csak a pillanatban való teljes jelenlétből fakad valódi jövő.”

(Hamvas Béla: Silentium)

Nem áltatom magam, a mottóhoz felnőni aligha fogok, és azt sem gondolom, hogy a jól megválasztott vendégszöveg írásom értékét az égig növeli majd, de mert a megközelítés mikéntjén töprengve oly ijesztőnek látszott az elképzelés, ahogy a Harmadkor második felolvasóestjéről beszámolni készültem, — hát némileg megkönnyebbülve másoltam magam elé az ügyre vonatkozó passzust, hogy innen indulhassak el, és ide térhessek vissza, ha el találnék tévedni.

E három mondat — még ha ez nem is lesz nyilvánvaló — oly nagy segítségemre volt, hogy tisztességtelen lenne, ha Hamvas szövegének szerepére, erre a támogatásra nem utalnék.

E mottó tehát — úgy hiszem — nem alaptalan hivatkozás, nem mellérendelés, de nem is alázat.

Három mondatban nyolcszor tagadtam; tudom, ez is gyanússá tehet.

*

— Most pedig arra kérjük a Mestert, szavalja el nekünk egy kedves művét.

— Hát jó, akkor elmondom legújabb versemet.

*

De mivére kényszerítjük a szerzőt, vagy mivére hallunk meg mi az ő érthető exhibicionizmusa előtt, és — ismét két lehetséges, kínos végre tekintve — mivére leszünk szemérmetlen közönsége a megértésért küzdő dálnok hol heroikus, hol szánnivaló ígéreketének, vagy az ünneplés leplezetlen gögijének?

Természetellenes produkció a nyilvános önfelolvasás: a

publikum előtt okkal elfogult szerző többnyire tönkreteszi a művet. Persze tudjuk hogyan mondta verseit Pilinszky János, hogyan Nagy László, s jó hogy tudjuk mert nekik, — talán az is megfeythető lenne miért — mikrofon és közönség előtt is sikerült békességben hazatalálniuk a „mondat parazsába”. Am ők a ritka kivételek. Talán leglehangosabb irodalmi emlékem az az este, amikor a verseit előadó Weöres Sándort hallgattam. A költő mögöl nem látszott ki a vers. Ót kellett figyelni, a kis manót, aki szaval,

jelentéséhez ilyenkor többnyire közel nem férközhettünk, mégis láthatunk, érzékelhetünk valamit: ezt a titkos viszonyt, mely a szerzőt az opushoz köti. Szégyenletes érthető kíváncsisággal lessük, kifordul-e ismét az, ami legbelül van, főképp a vers születik-e most szemünk láttára újra?

Most valami olyasmi zajlik, amihez nincs közünk; mintha a kulcslukon kukucskaálnánk át.

*

Persze nem mindenki hagyja, hogy meglessék. Itt

hülyeséggel, aminek semmi értelme nincs. Na jól van, fölállok, aztán kibetűzöm, ha olyan nagyon muszáj.”

Olyan idegenül, halkán, már-már fokozhatatlan monotonlával olvassa fel magát, annyira távol tartja magát a verstől, hogy már ő is alig látja, hát még mi. Ahogyan két sor olvasása között a nyitott ajtó felé tekint, mert a folyosón elment valaki: látványos jelét adja abbéli meggyőződésének, hogy itt valami idegesítően, nyomasztóan felesleges produkciót hajtanak végre vele. Hiába szeretném látni, hogyan lesz ő a vers, hiába várom, hogy nyilvánosan érezzen, és ezt demonstrálja is könnyel és félszeg mosolyal. Sőhajokkal és apró fintorokkal. — Nem igyekszik, nem izgul, nem élvezi a közönséget, a hangját, a versét, és nem rapadja el a fékezhetetlen indulat sem, amelyet akkor érzett...

Első pillanatban ellenszenves ez a magatartás („minek vállalja, ha nem csinálja rendesen”), s csak utóbb, amikor emlékeztetnek (Takács József), hogy Darvasinak jó néhány sora, például: „müfordításom vagyok”, „mert egyre fontosabb, ami sohasem történhetett meg” — igazolja és hitelesíti ezt a tartózkodó viszonyt. Ot tehát nem nyegleség vagy frusztráció, de a versről alkotott megalapozott nézetei akadályozzák meg abban, hogy valamely izzó átlénygüléssel mutassa fel a művét. Az együgyű néző elégedetlensége, felháborodása szintén érthető, hiszen ha az előadás így (nem) történik meg, akkor a költő odaadó közönségét semmibe veszi; miáltal az nem érezheti, nem élvezheti hatalmát. Elvégre azért jöttünk, hogy mulattassunkra a cselekvő hős a belét ontsa ki.

Egy biztos, Darvasit mindezt el nem marasztalhatjuk mert ő a közönségnél jobban csak önmagát és a verset „veszi semmibe”, mert a felolvasás pillanataiban egyszerű, maradéktalan megfelelősséggel van jelen.

Ő is tudja, hogy egy csukott ajtóhoz beszél, amelynek másik oldalán a kulcslukhoz hajolva hallgatózunk, leselkedünk.

Ő is tudja, jobb ha nem hallatszik ki semmi.

A műveket olvasni kell.

LÖRINCZY ATTILA

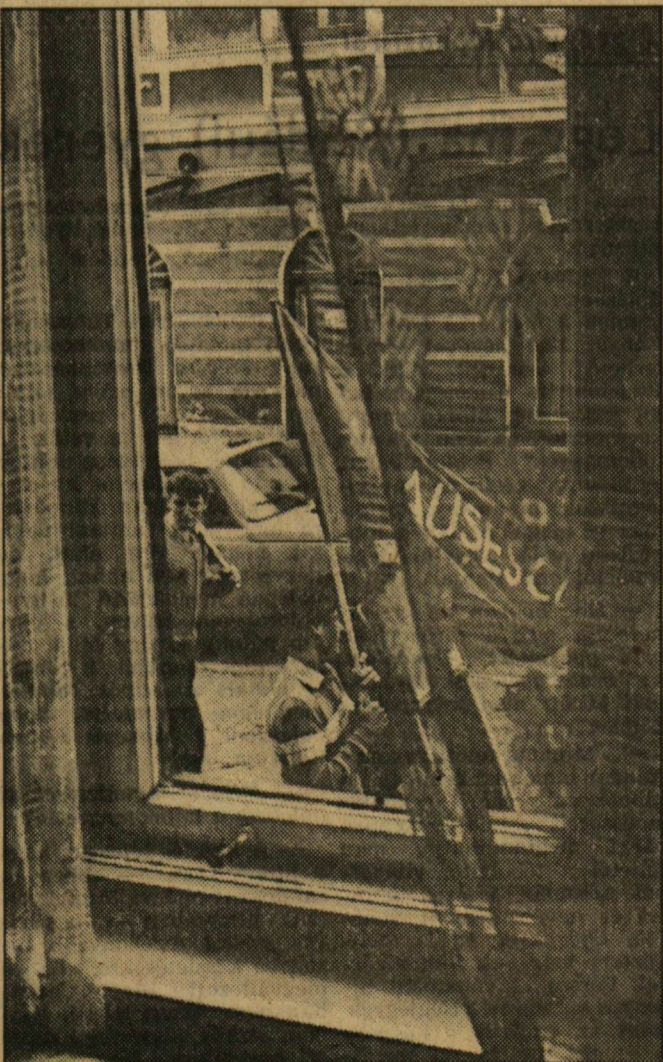

(S. Balogh László felvétele)

mint egy óvodás. Élmény volt ez is, valami (nem kájján) élvezet, ám semmiképpen sem a mű élvezete. Ez színház, vagy mozi. Micsoda paradoxon, hogy a közszereplést vállaló alak nem más, mint a „világtól elvonult”, papír fölé görnyedő magányos szent: — a szerző. Színünk előtt az önmagát interpretáló szerző mint előadó, a mű pedig mint előadás jelenik meg, s bár a szöveg

van pl. Darvasi László akit a Harmadkor eddig megismert szerzői közül a legtalentumosabb poétának gondolok. Ő az, aki példaadó konoksággal ellenszegül. Verseit úgy olvassa fel, mintha egy erélytelen orosz tanár könyörgésének engedve, mintha valamely cirillbetűs középiskolai olvasmányt adtak volna a kezébe. („Fárasztanak itt ezzel

Mészáros Tibor

Szirének és szirénák avagy "a létező hangok összessége"

Sok fejtörést okozott a kritikusoknak a tavalyi Korunk zenéje fesztivál színe változása, tudniillik hogy a több évi dermesztően üres termékek záratás után egyszerre táblás házak kedvencévé vált. A februári Kortársban Kroó György egy 83-as megállapítást idéz: „a Korunk zenéje sorozatból elszórták a magyar zenei avantgardizmusnak az az életereje, amely létrehozását indokolta és lehetővé tette”. Szerinte azonban a reformnemzedék betöltötte hivatását: a hatvanas évek Európájának stiláris technikai szintjére emelte a magyar zenét. A nyomába lépő Új Zenei Stúdió viszont irányzatok mögé zárkózott fel, melyeknek a zenében ma nincs mindig stilisztikai-technikai vetülete. Attitűdöket képviselnek csupán, s ez nem elegendő iskolák kialakulásához, „különösen nem a végvárai környékén”. A 84-es pénztár-ostromokra nincs kielégítő magyarázat — bár meg lehet határozni a siker néhány tényezőjét. Itt járt Karlheinz Stockhausen és Eötvös Péter, megjelent a magyar pódiumon a zenészház, (Stockhausen: Harlekin, Cage: Living room music), s ami a legfőbb: „speciális feladatokra korlátozottan és nem a legtágabb keretek között, mégis létre jött a huszadik századi magyar zene tavaly még hiányolt előadói bázisa (Amadinda ütőgyűttes, 180-as csoport, Takács-Nagy vonósnégyes, Keller András — az AHZ új hangversenymestere, Ligeti András, aki a karmesterképzés irányítását vette át).

Nyilván a Kulturális Fórumra való tekintettel a szokásosnál néhány héttel később rendezték meg az idei fesztivál tiz hangversenyét. A program ennek ellenére nem keltette a kirakat benyomását. A nagyrészt hazai örökre építő, választékos műsorösszeállítást jól példázza Friedrich Adám kürttestjének programja: a kürtre és orgonára írt műveket egy orgona szólódarab és Ligeti György kürttriója egészítette ki. Olyan demonstrációra sem került sor, mint tavaly Stockhausen fellépései s gradiózus Hymnenciklusa egy „régijának” előadása. A monumentalitást az idén Krzysztof Pendereckinek II. János Pál pápát köszöntő Te Deuma képviselte (szintén a szerző vezényletével), nem kis mértékben hatásvadász eszközökkel: mágiusbabonás szöveg-módszerekkel, a melyvonások Bartók-művekből ismerős gondterhelt unisonóival, nyaktörő csúcspontokkal az obligát helyeken, mint pl. a „Kerubok és szeráfkarok, /Egek és minden hatalmak/ Szüntelenül magasztalnak” soroknál, vagy a régi lengyel himnusz idézetével: „Isten, ki Lengyelhont sok századig övezted fényvel és dicső karddal”. Igaz, az említett csúcspont legalább annyira volt félelmetes és fenyegető, mint diadalmas; erre a Te Deumra aligha jellemző a felhőtlen istendicsőtől eksztázis.

Külön érdekesség a kortárs zenével olyan hagyományos kamarazenei műfajban találkozni, mint amilyen a vonósnégyes. Azzal a zenei felfogással találkozni, mely „eltávolodott az egyes hangok funkcionális vonzásától, amely elméletben úgy tekinti a zenét, mint a létező hangok összességét (és mindazon hangokét, amelyek előállíthatók)” — Jeney Zoltán aforisztikus megfogalmazása —, mely a „történi valami — szünet — történi valami — szünet” örök dramaturgiájával a teljes folyamatosságot állítja szembe (Ligeti György „álló” zenéje). Erre adott alkalmat a brit Arditti-vonósnégyes vigadóbeli estje, műsorán angol szerzők, Kurtág György, Ligeti György, Iannis Xenakis egy-egy művevel.

Jóllehet az angol szerzők (Brian Ferneyhough, Chris Dench), Kurtág, Ligeti és Xenakis nem vehető egy kalap alá, és csak a „szűz” fül számára tűnik ez a zene egyetlen új, ismeretlen homogen közegnek — a hosszan kitarított, rendkívül szűk atonális akkordok Ferneyhough művére éppúgy jellemzőek voltak, mint a Ligetiére, s Kurtág elve a komponálásról, azaz a nem komponálásról — miszerint a zenei elemek szabad asszociációként, saját belső törvényeik szerint követik egymást — Ligeti antidramatikus felfogásával éppúgy összecseng, mint Xenakiséval, aki a statisztikai valószínűség-számítást alkalmazza műveiben.

A statisztikai törvények a nagy számok törvényei, innen a modern zene vonzalma a hangtömegek és a hangsűrűség iránt.

Ligeti „álló” zenéje, „mikropolifóniája” nagyon sűrű kánonszerkezetekből áll, de „ez a polifónia, ez a kánonszerkezet nem hallható... a technikai megvalósítás valami olyasmi, amit a kémiában túltelített oldatnak neveznek. Egy túltelített oldatban a kristály már benne van, de csak a kristályosodás pillanatában látható meg. Ugyanígy létezhet túltelített polifónia, amiben benne van a polifónia kristálystruktúrája, de nem hallható”. A kamarazenében, kevés szólam esetén az „álló” zene „fonott” zenével alakul át: „a hangszerek nem párhuzamosan kapcsolódnak, hanem folyondárszerűen... a szálak annyira össze vannak fonódva, hogy már nem hallhatók külön szólamokként.”

A másik nagy Ligeti-specialitás a Bartók-ostinatókkal, barbarókkal, medvetánc-szerzőkkel rokon, de a szerző vallomása szerint nem belőlük származó meccanico-ze-

Korunk zenéje '85

ne. Első ilyen darabja az 1962-ben írt, száz ketyegő metronómon megszólaló Poème Symphonique.

„Krudynál van egy mindig, újból és újból felbukkanó motívum: egy özvegy, akinek a férje hol botanikus volt, hol meteorológus, és rég meghalt. Azóta egyedül él egy házban, rendszerint a Nyírségben... Valahol a homokbucák közt áll a háza, tele órákkal, barométerekkel, higrométerekkel... Ebből az ötvenes években titkon vagy tévedésből olvasott Krúdy-novellából származik zeném meccanico-típusa.” Mindezek a jellegzetességek az összegzés igényével, a „történi művek habitusát” idézve szólaltak meg Ligeti II. vonósnégyesében.

Happeningszerű élményt csupán a zárószám hozott: Iannis Xenakis Tetras című darabja, melynek én — szabad asszociációval — a Rallye címet adnám. A hangszerek szabályosan indítottak, gázt adtak, kanyarodtak, időnként kisodródtak, megpördültek, karamboloztak; csak Irvine Arditti nyúlt vonója nyargalt tovább — lehasadt szálai ökönyálként lengedeztek a levegőben. Végig a rendkívül erőteljes és homogén tutti részek domináltak, szőlőben csak ritkán szalazomoztak a hangszerek, főleg az első hegedű. Műveinek előadásában Xenakis és rendkívüli pontosságot követel, ahogyan maga nyilatkozta: „A technika nemcsak az izmok — idegek kérdése is... A zenében valami fantasztikus harmóniában egyesülhet az emberi test és az emberi agy.”

Eleve az újdonság varázsával hatott, és ez alkalommal is tömegdemonstráció számba ment a Zeneakadémián az Amadinda ütőgyűttes hangversenye, Rácz Zoltán, Sárkány Zoltán, Bojtos Károly, Váci Zoltán személyében Kroó György idézett cikkében az első világszínvonalú magyar ütőgyűttest üdvözölte. Tavasszal Rottendamban elnyerték a Gaudeamus kortárszenei előadói verseny nagydíját. Műsorukon csupa ös-, hangversenyszerű és magyarországi bemutatkozó szerepelt.

Sugár Miklós Attünések című marimbákra írt művét — mely az idén készült az együttes számára — címéhez híven a gazdag, nyugodt harmóniák (a négy játékos két-két ütővel tizenhat hangot üthet meg egyszerre) és az imitációt is alkalmazó, áttetsző szerkesztés jellemezte. Sári József darabja (Axióma — Kánon négy dallamhangszerre) szintén marimbákra szólalt meg, s ha lehet, még cizellál-

tabb szerkesztésű: szabályos kánon, azonkívül gondolati magja egy kilenc félhangra épülő nyolcadmozgás. E kilenc hang csak akkor kapcsolódik össze, a nyolcadmozgás akkor válik „hézagmentessé”, amikor már mind a négy szólam belépett. Az így születő „hangrácst” a fennmaradó három félhang véletlenszerűen bombázza.

E művek azonban néhány perc múlva már szinte az akadémikus esztétizálás színében tűntek föl. A legfiatalabb magyar zene egyik fenegyereke, a lakonikus nyilatkozatairól is ismert Mártha István (lásd Presto 7. sz.: — *Megtudhatjuk, miről szól a J. M. WYX különös találkozása Rómeóval és Júliával című műve? — Nem zárult a spártai interjú) Babaházi története* következett.

A kékinges kedvencek kávédarálót imitáló konzervdobozokkal (de lehet, hogy csak valami szósz kavargatnak) és játékharmóniummal jelentek meg. Egykedvű arccal pötyögtek, kavargattak — ehhez zörrenések, sóhaj-tások, szirénhangok visszhangos csurranás-csöppenések vegyültek hangszalagról, majd elsomfordáltak hangszereikhez s elementáris dobongással szakították félbe az inkább dermedt és zavart, mint mókás panoptikumjelene-tet. A dobok primátusát kisvártatva a gongok és a csőhang-rangok vették át, fémháromszögekkel, réztányérok stb. kiegészítve. Szabályos dráma bontakozott ki a mélyen zúgó talán hangszalagról is alátámasztott gongakkordok, a harangeffektusok és a kiméletlen dobpergés között. Végül a már megszeliült gongokat ütögette végig többször oda-vissza, skálaszerűen egy játékos, elhagyott egyet-egyét, s már csak a legvékonyabb hangút ütögette finoman — ez a csöndes monotonia persze a bevezető pantomim reprimé-he torkolt, visszahozva megszéppent, fájdalmasan ironikus humorát.

A nagy sikert a szünet utáni lehengető, negyven perces Xenakis-mű hozta meg: Persephassa hat ütőhangszer-re — Perszephoné, Hádész felesége, az alvilág királynéja tiszteletére, aki (Xenakis szerint) a kelta mondák Parsifaljaként származott át a nyugati mitológiába. Az együttes Holló Auréllal és Juhász Lászlóval bővült; a pódiumon mindössze két hangszerállás maradt, a többi négy a föld-szint négy sarkába költözött. A szinkronizálást fejhallgatón kapott számomra teljességgel rejtélyes elektronikus parancsok is segítettek. A majd mindegyik hangszerálláson helyet foglaló nagy-, kis- és üstdobok, tamtamok, bongók és kongák játékát a második-harmadik tételben a gongok és a tom-tomok (hangolatlan gongok) s alkalmas fémhengerek váltották fel, melyeken tremolóval tökéletesen csemettyűszerű hangzást lehetett produkálni. Hallotunk még felfüggesztett ötven centis léceket, melyek egészen zenei-forma hangot adtak, nagy hengerelt fémlapokat, melyeket megráztak, no és négy különböző frekvenciájú szirénát. A „vaskori” indulatok kitérésével egyre inkább saját világunk neuralgikus hangjai koncertáltak. A csemettyűhangzások finom idegjátéka e sorok írójának, teljesen önkényesen, a Bartók-hegedűverseny lassútételének éjszakazenéjét juttatta eszébe. Ebben az atmoszférában élvezhetjük igazán a fölséges térhatást is. Az utolsó tételben — ha megint programzeneként akarnám fölfogni — talán egy szőnyegbombázást hallottunk; de a többszólamú szirénaiáték nem csupán slusszpoénként hangzott fel. Első megszólalását a darab tematikailag leggazdagabb, summázó része követte, ráerősen, hagyva időt arra, hogy a direkt hatást megemésszük, s következő megjelenésekor már integráns zenei elemként hallgassuk — feszült érzéssel, mert a darab kicsengése aligha optimista, jobban mondva szenvedélyei éppolyan dúltak, mint a kezdetén; csak hogy ebben az indulatrengetegben már „tavaszi áldozat”, alvilág kavargása, hevek-völgyek éjjeli fénypontcskái fölött szirénazene is harsog.

Jegyzetemben beismerően hozzá kell fűznöm: egy-egy ritka expedíció és zárandoklat legfeljebb megszokni segít a kortárs zenét, de megérteni alig-alig. NB.: december másodikán az Amadinda, első ízben, Szegedre látogat!

RADICS PÉTER

Reggel

EGYETEMI IFJUSÁG

Az Egyetemi Ifjúság, a Szegedi Egyetem előző számában bemutatott Egyetemi Élethez hasonlóan sajnos csak egy számot ért meg. A két színvonalas diáklap megjelenése között csupán egy hónap telt el, ez is bizonyítja, hogy 1946 őszén milyen nagy szellemi pezsgés volt a szegedi egyetemen.

A most bemutatásra kerülő diáklap is bizonyítja, hogy a szegedi diákság is szót kért — követelve helyét az újjászülötto demokrátiás Magyarországon. Véleményt mondtak múltjáról és magyarságról kultúráról, s teendőkről valamint a jövőről. A nemzetért való aggodás és a tevékeny tenniakarás jellemezte az Egyetemi Ifjúságot készítő csoportját. Vezetőjük Király József, aki lap szerkesztője is volt, a bevezetőjében ezt így fogalmazta meg: „A jövő emberének elsősorban önállónak kell lennie. Olyannak, aki nem veti magát alá a tömegpszichózis örületének, aki mer és tud egyéni utakon járni, akiket nem lehet a vezető hatalmi célja érdekében kiharcolni. A demokrácia emberre válogatni tudjon, ne induljon jelszavak után, keresse mindennek az értelmét és gondoljon a következményekkel, mielőtt állást foglalna valamelyik irányban... A dolog végleges megoldását abban látjuk, hogy a nevelés, az emberművelés ruházza fel az egyéni az önálló itéletalkotás motivumait, hogy külső befolyások nélkül is állást foglaljon a jó mellett, vagy a rossz ellen. Sokat hallunk ma az egyetem reformjáról. De az egyetem intézményes reformjánál sokkal fontosabb az egyetemi ifjúság önreformja... Addig pedig nem dereng jobb reménye ennek a nemzedéknek, míg „irástudói”, az egyetemek padso-raiból kikerülő szellemi irányítók nem lesznek az örök, egyetemes igazság és eszmény profétái.”

Súlyosan érintette a magyar felsőoktatást az a tudományos és kulturális presztízsvesztés, hogy Anglia és Svájc után az Egyesült Államok is bejelentette: nem fogadja el a magyar egyetemeken szerzett diplomákat. Erről a következőket olvashatjuk a lapban: „... a magyar egyetem tekintélye néhány év óta nagyot esett a külföldi előtt. Ennek a tekintély-süllyedésnek az oka nyilvánvalóan az, hogy nem becsültük eléggé sem a múltban, sem most a magyar kulturális élet vezető egyéniségeit, művészeket, írókat, professzorokat, tudósokat s a közélet általában nem teremtette meg ezek számára a produktív munkához elengedhetetlenül szükséges megélhetési fundamentumot. Pedig a kultúra folytonosságát nem lehet büntetlenül megszakítani. A kultúra életében keletkezett hézagokat nemcsak a maiha nem a jövő nemzedéke is megsínyli... Mi a megoldás? Az, ha minden kulturális élet legfőbb irányítóját, az egyetemet mai állapotából visszahelyezzük a nemzetközi tudományosság magaslatára s ki tudjuk alakítani a klasszikus, autonóm egyetemi eszményt. Hogy milyen káros az egyetem életére nézve a túlzott politikai beavatkozás, azt mutatja az elmúlt évek példája is... Ezek a megoldások méltán figyelmeztetnek bennünket arra, milyen káros egy nemzet életében az elhibázott kultúrpolitika. Mert súlyosan felelős az a kormányzat, amelyik nem teremt meg az egyetemi élet s következtésképp a kultúra virágzásához szükséges megélhetési fundamentumokat és a szó szoros értelmében vett szabadságot.” A nagy tekintélyű szegedi

di tudós, Szent-Györgyi Albert véleményét is megismerhetjük a fiatalokat érdeklő kérdésekről: „Mint biológus, azt a következtetést vonom le, hogy az emberi személyiség kialakításában általában a 18—24 évig terjedő idő, az egyetemen eltöltött évek játszanak legfontosabb szerepet. A felsőoktatásról beszélve feltétlenül tudnunk kell azt, hogy mi az ember személyiségének a lényege. Kétségtelenül harmonikus személynek mondható az, aki megtalálja helyét környezetében, aki életpályáját talentumának megfelelően tölti be, akinek a lelke rugalmas arra, hogy egyesítse magában mindazt, amit az ember a történelem folyamán alkotott... szükséges, hogy az egyetemi hallgató boldog legyen, mert aki nem boldog abban az időben, amikor felnötté serdült, képtelen marad az igazi öröme és a komoly igazságok fölvetelére, élete keserű, szürke életörömmel lesz csak tele. Igen sok esetben azok, akiket az egyetem, mint végzett doktori diplomások az életbe küldött, nem voltak eléggé kiforrottak. Az ilyen oktatás pedig nem egyéb, mint a jövő fasiztatipusának kialakítása, mert a fasizmus alapja a lélek megmérhetetlen szürkesége... Kell pénz, hogy jó berendezés menza és otthon legyen... szükséges néhány helység is, ahol az ifjúság Európa fontosabb újságait, folyóiratait megtalálja, ahol megszerítheti nedves cipőjét, ahol olvashat, írhat.

Gyakran hallott ellenvetés a kultúrelt fokozásával szemben, hogy most nem érünk rá ilyen kultúrkérdésekre és a nemzet erőit és figyelmét most sokkal elemibb és sürögősebb szükségletek foglalják le, pl. a mindennapi kenyér. Ez épp olyan sürögőse és mulasztás itt is végzetes. Nem azért, mert a tudomány a leggyorsabb út a termelés felé, nem is azért, mert a tudomány és a művészet az a két eszköz, amivel legjobban moshatjuk tisztára bezennyezett nevünk. De most, a békekötésnél minket is rátesznek majd a serpenyőre és vigyázzunk, hogy könnyűnek ne talál-tassunk. Ez nem ideológus kérdés. Sajnos, ez súlyos realitás. Az Egyesült Államokban most jelentették ki, hogy nem fogadják el többé a pesti egyetem diplomáját. Ez az első tollvonás, amivel kezdenek minket kitörölni a kultúr nemzetek sorából és sajnós azt kell mondanunk, hogy igazuk van.”

Az Egyetemi Ifjúság kritikákat is közölt — a szerző így méltatta az egyetem egyik professzorának könyvét: „Bibó István: A kelet-európai kisállamok nyomorúsága. Az Új Magyarországi könyvkiadásának sorozatában messze kiemelkedő Bibó Istvánnak, egyetemünk politikai tanárának könyve. Európa e viharsarkának problémáit feszegeti azzal a hibátlan és szigorúan tárgyilagos szemlélettel, amelyért olyan nagyon megérdemelte minden gondolkodó embernek a rokonszenvét. Úgy érezzük, hogy ennek a zaklatott területnek a békéjét és haladását csak a Bibó István által emlegetett tények fölismerése és elfogadása, meg odaadó szolgálata biztosíthatja. A könyv nagyon fontos konklúziója: „Közép- és Kelet-Európa, pontosabban Németország és a tőle keletre eső kis-nemzetek területe bármennyire is nem olyan nagy terület önmagában, a világ békéjének veszedelme maradt mindaddig, míg a legnagyobb anarchizmus, a legnagyobb bizarchizmus, a legnagyobb bizarchizmusnak és a legnagyobb elégedetlenségnek a területét rad.” S. BALOGH LÁSZLÓ

A főherceg szigorlata

A harmincas évek közepe felé Habsburg József Ferenc királyi herceg, — korabeli megszólítás szerint egyszerűen József Ferenc öfensége, megfelelő kísérettel megjelent az egyetem jogi karrán, a központi egyetem második emeletén, hogy jogi kiegészítő szigorlatot tegyen.

József Ferencen huszár századosi két attila volt, kíséretje vezérkari alezredes, őket viszont követte egy ezredes egy baka századossal, akinek viszont parancsör-tiszt aranyosújtás (distinctio) fénylett a nyakán. Így nézett ki egy „egyszerű” főhercegi kíséret a Horthy korszakban.

Ez a József Ferenc körülbelül negyvenéves volt, az első világháborúban, amelynek vége felé atya volt a főparancsnok, mint huszár százados „szolgált” és hogy tudom nem 1921-ben állam-tudományi doktorátust szerzett a budapesti egyetemen. Irói ambíciói is voltak, mint a Petőfi Társaság tiszteleti tagja Columbus címen drá-mát írt, azt többek között Szegeden is adták. A családnak Alcsut székhellyel százezer holdon felüli birtoka és Budán közvetlen a királyi vár bejárata előtt remek palotája volt. Hogy egy ilyen embernek a harmincas években miért kellett az államtudományi Dr. hez még a jogi is, az maig kiderítetlen rejtély.

Abban az időben a jogi karon kétféle doktorátust lehetett szerezni: jogit, a nehezebbet és államtudományit. Ha valaki bemutatkozott és nem érzett rajta az orvosszág, általában megkérdezték milyen doktor. És ha azt mondta szemléltetve csak államtudományi, akkor intettek egyet. Úgy látszik valahol József Ferenc is megkapta ezt a lekiacinylést azért fűtötte az ambíció a másik Dr. megszerzésére, mert akkor azt vághatta rá a kérdésre: UTRISQUE JURIS DOCTOR vagyok és kifeszíthetem hozzá a mellét.

A vizsgáztatásra most Kiss Albert professzor jelent meg, aki közkedvelt volt az ifjúság előtt, jelzi ezt az is, hogy csak Kiss Bercinek titulálták egymás közt.

A professzort egész csoportosulás követte azzal, hogy betuduljon a vizsgáztatásra. Ezalatt az ezredes úrfogott egy katonatanulót — ezek őrmesteri rangban voltak — és szigorú hangon kiadta neki a parancsot:

— Maga őrmester, ide áll az ajtóba és senkit sem enged be, amíg a FENSÉG (ezt szinte nagybetűvel ejtette ki!) vizsgázik. Megértette!! (két felkiáltójellel és három tével)

A megkérdezett kihúzta magát és jelentett:

— Alázatosan jelentem az egyetemi vizsgák szigorúan nyilvánosak.

Mielőtt az ezredes válaszolt volna, Kiss Berci jó-ságos csendes hangon megszólalt az ajtóban — miközben a vizsgázandó és másik két kíséretje tisztelegve csinaltak neki frontot:

— Minden évfolyamból három hallgatót szívesen látok.

Ezzel a kérdés el volt döntve.

Az ezredes arca a pipacs-vörösből az élénk püspök-lilába váltott és az egyetemi polgárok szépen besétáltak a vizsgázó után, miközben efféle szófoslányok hallatszottak:

— Már csak meghallgatjuk mit tud a fenség!

— Ha szerencsénk van láthatunk egy bukott fenséget.

— Biztos ügyvédi irodát

akar nyitni, azért kell neki a diploma.

— Fenét, elmegy joggyakornoknak Abádszalókra, hisz rá van szorulva arra a kis fizetésre.

A vizsga megkezdése előtt még kiszólt a professzor:

— Hirdessék ki, hogy ma nem tartok katalógust. El-mehetnek korzóni.

Nem vállalkozom arra, hogy a további történéseket dramatizáljam. Bizonyára van még egy két „kollega úr”, aki jelen volt és esetleg másként emlékszik arra, hogy botladozott a főherceg már a kezdet kezdetén, előbb a kardjában, majd amikor letette, az alapvető formális kérdésekben is. El is sápadt, valahogy az első pillanattól kezdve látszott, hogy tükön ül. Bizonyára nem ilyen fogadtatást várt. Akkor és ott joggal.

Egy két válasznak sem mondható nyögdecseles után változatlanul kedves és csendes hangon megszólalt a professzor:

— Nem érzi jól magát Fenség? En úgy látom rosszul érzi magát. Felfüggesztem a vizsgálatot! — és ezzel bevonult a másik szobába.

Ha valahol valakire ráillet a megrökönyödés, József Ferencre bizonyára. De nem sokáig. Pillanatokon belül feleledt az uralkodói szellem és kurtán odaszólt az ezredeshez, miután a másik két katona jónak látta távolabb sompolyogni.

— Ezredes!!! Intézkedni!

És az ezredes intézkedett. Azonnal az iménti egyetemista katonához fordult és mit ad isten most mézes mázos hangon, torkát köszörülve, negédesen mintha csak a kaszinóban, vagy legalábbis a tiszti klubban lennének kártya közben, szólt:

— Mondd kérlek mit jelent ez? Ki tudnál segíteni... Légy szíves. Nos mit jelent ez?

— Alázatosan jelentem, se többet se kevesebbet, mint hogy a szigorló bukásra áll. Elvágják!

De már ezt a főherceg is meghallotta, mintha arabus lett volna mondva úgy elámult a bukás szón. Bukásra, egy főherceg!

— Szapperlott, noh a moll, ez mégis sok... Atyám ennek az egyetemnek disz doktora...

— De Fenség... csitította az ezredes — mindjárt megoldjuk a dolgot. Szóval... fordult kérdőn az informátorhoz.

— Egyet lehet csinálni. Be kell jelenteni, hogy a fenség igenis rosszul érzi magát és visszavonja a vizsgáztatás iránti kérését. Ez tisztes visszavonulás, ennek nem marad semmi nyoma.

— Alsó szóval ez akkor nem lesz malőr... kollega úr...

Ni csak, ámult el a jokora hallgatóság a fenség még kedveskedni is tud, ha szorul a hurók.

— Biztosíthatom fenség, ez nem malőr... Keine malőr.

— Ja és mi lesz a vizsgadíjjal... hohó az vissza...

— Igen felség az visszajár. Ha az ezredes úr bejelenti a professzor úrnak a visszalepést, már is megyek a dékánba és elintézem.

És elintézte.

A Habsburgoknak mindig mindenben szerencsájuk volt, mindig akadt kéznél egykét jóra való magyar, aki a nehéz helyzetből kivágja őket.

MAGYARKA FERENC

Angol és német tanszéki csoport a főiskolán

Igen régi tapasztalat, hogy az idegennyelv-tanulás iránti igény, és ez igény kielégítésének mértéke egyaránt növekszik. Persze, hiába növekszik az igény kielégítésének mértéke, ha közben az igény szintén növekszik (lásd: Achilles-szindróma). E ponton be kell vezetnünk azonban a sebesség fogalmát. Megindult ugyanis egy folyamat, amely várhatóan ugrásszerű módon növelni fogja Magyarországon az idegen nyelveket magas szinten, jól beszélők számát. Az általános iskolai idegennyelv-oktatásról van szó.

A folyamat beindulása nem most történt, újabb azonban lényegi elemekkel, az ún. nyugati nyelvek oktatásával bővült több általános iskolában. Ehhez jól képzett nyelvtanárokra van szükség. Ezt az igényt fogja kielégíteni a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán az angol és a német tanszéki csoport (mint a várhatóan néhány év múlva beinduló angol és német tanszék előzménye), ahol ez év szeptemberétől már az oktatás is elkezdődött.

Dr. Szendrei János főigazgató: — Általános tapasztalat, hogy megnövekedett a „kereslet” az általános iskolai nyelvtanárok iránt. Ennek oka: az általános iskolákban bevezették a fakultációs órákat, melyek — a szülő és gyerekek érdeklődésének megfelelően — többnyire idegen nyelvi órák lettek. Az egyetemi tanárképzés az így megnövekedett igényeket kielégíteni nem tudja, ami igen érthető, hiszen egyetemi diplomával (kevesen mennek el) általános iskolába tanítani, s főleg nem vidékre, ahol leginkább szükség lenne rá. Még a középiskolák sem rendelkeznek elegendő egyetemi végzettségű nyelvzakos oktatóval, hát még az általános iskolák, melyek gondjait tehát egyedül a tanárképző főiskolák oldhatják meg. Ezen intézményekben azonban egészen a legutóbbi időkig csak orosz és nemzetiségi (Szegeden szlovák, valamint román, Pécsen pedig német és szerb-horvát nyelvi oktatás volt, leszámítva azt, hogy néhány évvel ezelőtt Egerben beindították az angol nyelv oktatását. Így született meg tehát a minisztériumi döntés, melynek értelmében Szegeden megindították az angol és a német, Nyíregyházán pedig a francia és német szakos tanárok képzését. 12—12 fős hallgatói keretszámmal (az angol szakos hallgatók létszáma végül is 15, a németeseké 11 fő lett), és 3—3 oktatóval indultunk. Az angol tanszéki csoport vezetője Dr. Pordány László egyetemi adjunktus, munkatársai Nagyné Dr. Szabó Klára főiskolai adjunktus, és Nigel H. Foxcroft, a JGYFT idegen nyelvi lektorátusáról. A német csoport vezetője Dr. Müller József, szintén a JATE adjunktusa. Kinevezett oktató Dr. Földes Csaba főiskolai tanáregéd, és óraadó Achim Buschendorf a JATE lektora.

Dr. Müller József: — A főiskolán folyó, az egyetemmel látszólag párhuzamos idegennyelv-oktatás nemcsak szükséges, de lehetséges is — példa erre az orosz nyelvi tanszék egymás mellettisége. Ezt a két intézmény profiljának, célkitűzésének, képzésmódjának a különbsége teszi lehetővé. A főiskolán ugyanis alapvetően nyelvi képzés folyik, s nagyon hangsúlyozottan jelentkezik az oktatásmódszertan, a gyakorlati pedagógia. Az egyetem ezzel szemben — jöllehet a képzés első két évében az eltérés még nem számottevő — igen erős a speciális irányultság. Ennek eredménye kevésbé érvényesülne, ha a végzett hallgatóknak általános iskolában tanítanának. Az egyetem tehát — szemben a gyakorlati nyelvtanítással — inkább az elmélyült, elméleti jellegű tudományos tevékenység elsajátítását és kifejtését teszi lehetővé. Az oktató minden további nélkül, akár egy negyedéven keresztül is beszélhet például kizárólag a feltételes mellékmondatokról, míg ez a főiskolán már csak a tantervi kötöttségek miatt sem lehetséges.

Nagyné dr. Szabó Klára: — Persze, a tanterv nem egyértelműen jó dolog: erősen köt minket, saját elképzeléseink nem mindig érvényesülhetnek. Mindenesetre kiindulópontul szolgál, s mi ehhez hozzáteszünk az angoltanítás eddigi tapasztalatait. Nem vagyunk elszigetelve: Pordány kollégám a JATE-vel, magam pedig az egri főiskolával, a pécsi egyetem angol nyelvi tanszékével és a debreceni egyetemmel tartom a kapcsolatot. Vannak nehézségeink is, de tőlünk független okok miatt: szakkönyvünk, folyóiratunk még kevés van. Tankönyvünk, hangosított anyagunk viszont van, a feladatsorokat és egyéb oktatási eszközöket pedig elkészítjük mi magunk.

Dr. Szendrei János: — A problémák ebben a kezdeti szakaszban még jobbra természetesen: a tanszékalapítás nem megy egyik napról a másikra, s elsősorban a pénzügyminisztérium hozzájárulásától, támogatásától függ. Jelenleg, sajnos, csak fokozatos fejlesztésre van módunk.

Nagyné dr. Szabó Klára: — A fokozatosság semmiféle problémát nem okoz, sőt. A két tanszéki csoport 3—3 oktatója közül jelenleg csak 1—1 dolgozik a főiskolán teljes állásban s több egyelőre nem is kell, hiszen még csak egyetlen évfolyamunk van. Az új évfolyamok beindulásával persze fel fogunk fejlődni: jövőre újabb 1—1 állást hirdet meg a főiskola, s végül ha a beiskolázási keret nem változik — öt-öt teljes állású oktatóval fog működni a két tanszék. Amennyiben mindez megtörténik, tudunk szakosodni, tehát nem három ember végzi majd az összes munkát. Nem beszélve arról, hogy a hallgatók többféle oktatási stílussal ismerkedhetnek meg. Komoly gondunk viszont a részképzés. E területen eléggé nehézkesnek tűnik az előrelépés, hiszen ha a JATE husz év alatt nem oldotta meg ezt a problémát, nyilván nekünk sem sikerülhet azonnal. A jövőre nézve pedig úgy gondoljuk, érdemes lenne az orosz—angol szakon kívül más szakpárosításokat is indítani, ami persze csak a tanszék „stabilizálódása” után következhet be. Egyelőre az orosz—angol szakos tanárok iránt mutatkozik az általános iskolákban a legnagyobb igény, ezt kell kielégítenünk, s kérdés: győzzük-e majd munkával. Másfelől viszont feltételezhető — és ennek örülünk is —, hogy végzett hallgatóink ilyen helyzetben minden bizonnyal akadálytalanul el tudnak majd helyezkedni.

Dr. Szendrei János: — A jövő őszre mindenképpen javulni fognak a két tanszéki csoport lehetőségei, már csak férőhely vonatkozásában is: a testnevelési tanszék át fog költözni az addigra elkészülő sportcsarnokba, tehát új termek szabadulnak fel a főiskola Hámán Kató utcai épületében. MM-támogatással a könyvtári könyvtárolmány növekedése is várható. Amit azonban a magam részéről legfontosabbnak tartok: az egyetemi tanszékkel való együttműködés, melyet továbbra is szorgalmazni fogunk.

F. Cs.

Ismét divatba jött a szerkesztőségi utószó. Legalábbis erről tanúskodik az

Alföld

október és novemberi száma. A folyóirat szerkesztői előbb Szörényi László Szöveggondozás — magyar módra című, eredeti formában harminc gépiratoldálnyit meghaladó terjedelmű írása után érzik szükségét annak, hogy a közlés pusztán tényét utószóval ellensúlyozzák. Az utószó persze nem foghatja vissza az írást, a tanulmány megjelenése így is üdvözölendő. De a közlés mikéntje sajátos módon teszi Szörényi dolgozatát önreflexívé: mialatt mindvégig a honi (könyv) szerkesztői gyakorlatban létező szövegcsontkitáráról szól, és erre sorol adatai segítségével könnyen ellenőrizhető: példákat, változatokat, önmaga is áldozatul esik ennek a mechanizmusnak. A kimaradt szöveg jelöletlen. Minderről persze az átlagolvasó nem sokat tudhat, legfeljebb élvezheti Szörényi frívól, „fesztelen” hangját, ám aki kezébe veszi a szegedi bölcsészki kiadványt, a Gondolatjel tavalyi évfolyamát, érdekes összehasonlításokat tehet és további illusztrációkra talál, hiszen a tanulmány ott teljes terjedelemben, négy folytatásban napvilágot látott.

Önvédelmet nyújt tehát az utószó, októberben a túlságosan tájékozott olvasók ellen. Novemberben inkább a szerzőt védelmező céllal kerülhetett szerkesztőségi megjegyzés az egyik írás végére. A mündér becsületét meg kell védeni. Czine Mihály Négy mondatról — bővebben című írása ugyanis vitáit. A vita Czine a még tavaly novemberben, a debreceni ironapokon elhangzott hozzászólásával indult, pontosabban nem is a hozzászólás, hanem annak leírta, az Alföldben korábban rövidítve megjelent változata szolgált ürügyül Faragó Vilmos glosszájához az Élet és Irodalom egyik februári számának Páratlan oldalán. Az úgy lát-szólagos lezárása Czine mostani írása. Helyi érdekű lenne a pengeváltás, ha valóban arról esne csupán szó, hogy a szóbeli hozzászólás szerkesztett, írott változata másképpen hangzik így, mint amúgy. Szerencsére Czine kikerüli ezt a kényelmesebb zsákutcát, és továbbmegy: fontosabb dologra is sort kerít, ráadásul a vita is etikus: mindenki a maga fórumán beszél. Még a szerkesztőség sem olyan nehézfejű, mint ahogy az utószóban mutatja magát, hiszen közli az írást.

Az a bizonyos tavaly novemberi Czine-hozzászólás enyhén szólva is izlésficamnak tartotta, hogy a Nemeth László-ház könyvtárra avatásán annak a lapnak a volt főszerkesztője beszéljen, melyik lapban Nemeth Lászlót csak becsmérelték, és ahová az író nem adott írást. Faragó a hozzászólás egyetlen kijelentésével sem ért egyet, cáfolja igazságát. Czine pedig kihasználja az alkalmat, és vita kezdetét jelentő hozzászólásnak helyet adó folyóiratban érvekkkel, adatokkal keresi a maga igazát.

Már az is sokat sejtet, ahogy Czine Mihály egyik bekezdését indítja: „Van igaz Faragónak...” — írja. Vagyis a végkövetkeztetés aligha lesz egyezményes: a küzdelem egvterelmű és legfeljebb Czine győzelmével, ha egyáltalán helyes itt ez a szó. Az adatok mindenesetre Czine mellett szólnak: az Élet és Irodalom 1957 és 1965 közötti (Faragó által is idézett) repertóriumának tanúsága szerint kilenc esztendő alatt Nemeth Lászlótól hat írás jelent meg a folyóirat hasábjain. Többségében alkalmi írókról van szó.

Joggal teszi fel Czine Mihály a kérdést: sok ez, vagy kevés? „Ha azt nézem, hogy ugyanebben az időben — a repertórium szerint — Illyés Gyula hat, Tamási Áron hét, Illés Endre kilenc, Vas István öt, Nagy László öt, Juhász Ferenc négy alkalommal jelent meg — akkor nem is olyan kevés. De — ugyancsak a repertórium szerint — ugyanebben az időben Illés Béla negyvenhét, Fodor József negyvenhét, Hegedűs Géza hetvenhárom, Cseres Tibor harmincöt, Mesterházi Lajos harmincketű, Garai Gábor harmincegy alkalommal szerepelt — akkor bizony a Nemeth László-írások közlése igen-igen kevés”. A kritikusok „kritikusfélek” — Czine találatra sikeredett kifejezése alighanem egy képzeltbeli tipológia alapja is — aránya a következő: „... Antal Gábor harminchárom, Faragó Vilmos ötvennyolc, E. Fehér Pál negyvenegy, Jovánovics Miklós ötvenhat, Kis Tamás harminchat, Imre Katalin harminckilenc lapszámban van jelen — ezzel szemben a Nemeth László-i gondolatokra is jobban, értőbben rezonáló Beládi Miklós tizenegy, Bodnár György hat, Kiss Ferenc hét írását közölte a lap.” Czine Mihály mindezt összehasonlítja a Kortársban ez idő alatt megjelent Nemeth László publikációk számával. Kiderült, hogy „az adott időben — átlag — minden negyedik Kortársra esett egy Nemeth László-írás; az Élet és Irodalomban — minden hatvanharmadik számra.” Joggal állapíthatja meg Czine, hogy az arány-pár jelez egyfajta irodalompolitikai, szerkesztői tartózkodást.

A következő állításnál — hogyan is kezelték Nemeth László művét, munkásságát az Élet és Irodalomnál — a számok kevésbé árulkodnak ilyen látványosan. Kár, hiszen rendkívül fontos esztendő ez: 1958-ban jelenik meg az MSZMP Központi Bizottsága mellett működő kul-

turális elméleti munkaközösség állásfoglalása. A „népi” írókról címmel. (Már az is sokat elárul, hogy az összetétel jelzője idézőjelbe került.) Nem volt mindegy, hogy a megítélés milyen közegben hangzik el. Czine Mihály megállapítja, hogy általánosan benyomásai alapján az akkor és a hatvanas években az Élet és Irodalomban Nemeth Lászlóról vagy a népi irodalomról szóló publikációk többségükben nem rokonszenveztek az íróval. És ennél is fontosabb, ahogy benyomásainak indokát megtalálja: „Mivel a tisztázó viták elmaradtak, a filológiai felmérések hiányoznak az érzelmeiből, a homályosuló emlékekből is építhet a koncepció.” Magyarán: az általános benyomások a hatvanas évekről nem mindig, és nem minden oldalról olyan makulátlanok, mint ahogy azt hinni szeretnénk, vagy hinni lehetne. Az évtized még a legjobb esetben is csak az átmenet kora lehet; a lassú oldódás — ezt nem egy művészeti, irodalmi, kritikai, kultúrpolitikai vagy politikai példával lehetne alátámasztani.

Vannak aztán az adott korszak politikai-ideológiai eseményeitől látszólag kevésbé függő életművek is. Ilyen életmű a Szentkuthy Miklósné, melynek első 1948-ig tartó szakaszát ragyogó tanulmány ismerteti az

Életünk

kilencedik számában. A tanulmányt Hegyi Katalin jegyzi (közismert, hogy a mester mennyire vonzódik a gyengébb nemhez), de azt hiszem, nem túlzó észrevétel, hogy az íráson rendre átüt alanyának semmi máshoz nem hasonlítható, elképesztő kifelé fordulása, provokáló, de egyúttal szórakoztató expibicionizmusa. Ez még akkor is így van, ha a tanulmány minden tekintetben megfelel a tudományosság követelményeinek: jegyzetapparátus segíti az eligazodást az író által közölt adatok között, a főszöveget az életrajzi események pontos ismertetése, valamint alapos bibliográfiák egészítik ki (a művek, illetve a szerzőről és könyveiről írott cikkek, tanulmányok listájával). Nem érdektelen a pályakép elkészítésének módja sem (erről a legelső jegyzet tudósít): az interjú-sorozat 1983. januárjától májusáig folyt, összesen huszonhét alkalommal. A magnószalagok gépelt anyaga 1496 oldal, egy-egy alkalommal tehát Szentkuthy több, mint 50 oldalnyit beszélt. A tizennyolc oldalas pályakép ehhez képest rendkívül informatív. Megtudjuk például, viszonylag rövid terjedelmű — de így is hogy Szentkuthy csaknem minden hangversenyre eljárt, előtte megvásárolta a műsoron szereplő zenedarabok kottáit, alaposan áttanulmányozta őket, s este az előadások kezébe a partitúrával hallgatta a zenét; hogy 1939-től rendszeresen írja naplóját, szigorúan saját használatra; a Széchenyi Könyvtárban őrzött kézirat terjedelme több százezer oldal; hogy hatalmas naplója szerves egységet alkot könyvtárával: „A mintegy húsz ezer kötetből álló, görög, latin, magyar, angol, német, francia, olasz nyelvű könyvek minden egyes darabja tele van szeljegyzettel, utalással, színes jelölésekkel s ezek csak a naplóval, a napló pedig csak ezekkel az utalásokkal érthető meg igazán.” 1937-ben például annyira jenyűgözi Szentkuthy Legy Itáliában látott Tintoretto-kiállítás, hogy hazatérve másnap feleségével ismét útra kel, hogy együtt tekintsek meg a kiállított képeket. Ugyanilyen lendülettel, áradóan vezet be Szentkuthy Hegyi Katalin segítségével a családi legendák sorába, minden mondatával igazolva, hogy a Szentkuthy-életműhöz akár csak a megközelítő pontosság leghalványabb illúziójával is közeledni a lehető legnagyobb ostobaság.

A tanulmányban mindez persze csak a legkülső köré. Eggyel beljebb kerülünk, ha Szentkuthy idézőjelben hagyott — talán szalonképesített — megjegyzéseit olvassuk, valamint azokat a részeket, ahol a dolgozat írója összefoglalja az egyes művekről írott legfontosabb kritikai észrevételeket, ezzel mintegy recepitörténetet kerekít a művek köré. Ebben a tekintetben is úttörő fontosságú ez a pályakép, hiszen az íróról nem készült még hasonló összefoglalás. Azt hiszem, páratlanságuk, egyedülállóságuk miatt azok a legizgalmasabb részek, melyek — természetesen a művek mellett! — a regények írásának hogyanjáról szólnak: „Mikor a Prae-t írtam, egyik legfőbb izgalmam az irodalom eszközeinek ez az elemi, óriási miszkossága okozta: szó, gondolat, értelem, szépség tisztátalan keveredése, és legfőbb vágyam az volt, hogy a fentebb elsorolt heterogén elemekből valami olyan alapszöveget gyúrjak, mely olvastán és homogénnek kezelhetővé válik, mint a szín, a hang, vagy a szám. A Prae-ben ez egyike a leginkább prae-dolgoknak: egy irodalmi kifejezési eszköz kémiai hipotézise.”

Nem állítom, hogy a hasonló megjegyzések közelebb visznek Szentkuthyhoz — az életmű érdekessége éppen az, hogy ez az utalás is legfeljebb csak egy a lehetőségek közül. Mindenesetre tény, hogy hasonló alaposabb és igényű pályaképet érdemelne az időszak másik két — különböző sorsú, de hasonló eredményre jutó — íróigazsa. Hamvas Béla és Határ Győző is.

CSUHAI ISTVÁN

Mi lesz (volt) veled, Andrea?

Egy hölgy, aki legyőzte a világbajnokot

Sokat kerestem a nyáron azon sportjellegű cikkek között, amelyek az úszásról szólnak. Még pontosabban azok érdekelték, amelyek a tokiói Universiádáról tudósítottak. Itt is egy névre koncentráltam, de hiába. Vagy kimaradt, ami igen valószínűtlennek tűnt, így felmerült bennem, hogy talán nem is vett részt a keresett személy ezen a nagyszabású főiskolai seregszemlén. De ismerte a hölgy eredményeit — az elmúlt két tanévben úszásban 12 országos főiskolai bajnoki címet szerzett, ami azt jelenti, hogy szinte minden számtól megnyert — igen meghökkentőnek tűnt. Ezért most felkerestem Arday Andrást, harmadéves biológia-testnevelés szakos hallgatót, és arra kértem elégítse ki kíváncsiságomat.

— Nem tudok mit mondani, nem közölte senki, hogy miért maradtam itthon!

Ezt kicsit furcsálltam, ezért utána néztem tüzetesebben a dolgoknak. Lehet, hogy Andreának éppen csak „kicsúszott” ez a párdarab bajnoki cím? Meggyőződtem, hogy ez elképzelhetetlen, hiszen olyan eredményekkel, amivel ő rendelkezik, kevesen büszkélkedhetnek erre-felé. Na, de nézzük csak: 1977-ben (13 évesen) korosztályos válogatot, indult az NDK—Magyarország hagyományos sűrűlő viadalon. Hétven pontot vernek az úszónagyhatalom fiataljaira. (Ilven még nem volt!). Ő 100 méter gyorson simán „kifürdi” a későbbi világ- és olimpiai bajnok, világcúcstartó Brigitt Meineckét! A következő évben többek között — szintén sprint számban — az IBV-n 3. Tizenöt évesen a felnőtt magyar bajnokságon második, Palma de Mallorcán, az Európa-Kupán harmadik. Magyar felnőtt válogatot az országos bajnokságokon egyéniben hol második, hol harmadik, váltóban aranyérmes. Moszkvai olimpiai csapat tag — a vegyesváltó hajrá embere, de az elutasítás előtt néhány héttel közli: itthon marad a váltó. Miért? Indok nincs! Nemrégiben 50 méter gyorson országos csúcstartó, most ranglista második.

Tehát nem olyan rossz úszó ez a leányzó — jegyzem meg. Ráadásul még főiskolás is, érettségien sem bukott meg, mint az egyik Universiáden szereplő hölgy, s talán azt az 5. helyet ő is elérte volna. Na, nem érdekes, majd holnap „kiugrok” Tokióba és körülnézek, mint azok, akiket korábbi érde-meikért „úszattak” az Universiáden — mondhatná Andrea.

— Tényleg nagyon fájt ez, és még sok minden, ami velem történt.

— Mégis, miről van szó?

— Például a moszkvai olimpia után kimaradtam a válogatot keretből, de hogy miért...? Mostanában bizonyíthatóan volna újra nagy versenyen, csak hogy nem minden a vízben dől el.

— Ez furcsán hangzik, nem gondolod? Hiszen ott a víz, a két kötél, és ússz!

— De van egy rajt is. Keckemétem egy nem túl jelentős versenyen — de számomra igen — történt, hogy 50 méter gyorsan az első rajtnál kiugrottam. A versenybírók elnöke abban a pillanatban kizárt. Ilyen talán még a gyakorlatban sohasem fordult elő, hiszen általában a harmadik szabálytalankodót zárják ki. (A szabályok értelmében egyből kizárható a versenyből az az úszó, aki szándékosan zavarja meg a rajtot, na de kérem...!) Majdnem ugyanez történt az OB-n is.

— Akkor is kiugrottál?

— A, de hogy. Arra nem volt időm. Még a bemutatás

előtt odajött az a versenybíró, aki már előzőleg kizárt és közölte velem, ha csak megmozdulok, már repülök is! Ezek után mit mondjak... akkor ugrottam a vízbe, amikor már a többiek csobbantak. Ez 50 méteren hihetetlen nagy előny, így evv századdal lemaradva a negyedik lettem. Pedig számomra ez nagyon fontos verseny volt, hiszen 1988-tól már az 50 méteres gyorsúszás is olimpiai szám lesz.

— Ugy tudom, te annál a Széchy Tamásnál úsztál, aki azokat a nagy eredményeket érte el a ma már — ezt a televízióban is láthattuk — kissé pocokos Verasztóval, Hargitayval és Wladárral. Sokan bírálták és bírálják módszereit. Mi erről a véleményed?

— Sokáig a KSI-ben úsz-

(Gyenes Kálmán felvétele)

tam Tamás bácsinál, pontosan 18 éves koromig. Nagyon jó viszony alakult ki közöttünk, de...

— Mi az, hogy de?

— Visszagondolva, számomra érthetetlen, hogy tudtam végig csinálni például egy edzőtáborot. Néhányunkra azt mondták, hogy mi kövérek vagyunk, ezért ebédre és vacsorára csak salátát kaptunk. Emellett kellett teljesíteni a napi 8 óra edzéseket. Általában kétszer három órát úsztunk, de előtte mindig súlyoztunk. Azonkán a vízes tréning nem csupán strandolás volt, 20 kilométereket „mentünk”. Bemegyeztetésnek 20x100 méter „kar”, három másodpercre jötték ki a szünetek, mert fiúk, lányok, legyen is az bármilyen úszásnem, együtt „szenevedtek”. Majd ugyanez lábbal, azután 10x400 méter saját úszásnem következtett. Utána jöttek az úgynevezett szintes úszások, ha valaki nem teljesítette azt az időt ami elő volt írva az még túlórázott, majd levegőtlen pillangóztunk. Sőt, úgynevezett „kinzó eszközökkel” úszattak bennünket. Például akkora pólokban, amelyekbe háromszor belefértünk, vagy cipőben stb.

Két kényes kérdés...

— ... Ha nem akarsz, ezekre nem válaszolsz. Több-ször hallottuk, hogy Széchy úgymond ver a tanítványait, ha éppen nem jó a technikája, vagy a szintidőn túl teljesít. Ez talán egy kicsit középkori módszer, nem?

— Bátorra elmondhatom, hogy hozzám soha egy újjal nem nyúlt Tamás bácsi, az biztos, sokszor leszidott, de ez kellett is.

— És a többiekkel is így bánt?

— Ezt tőlük kellene megkérdezni. Helyettük nem nyilatkozhatok. A módszereiről meg csak annyit, hogy ő hozza az eredményeket ezek szerint biztosan jó!

— A Népsport 1985. október 24-i számából idézek, Hargitay András: „... de az lenne a jó, ha a felkészülés során nem doppingolna senki. Ennek érdekében mi felajánlottuk, hogy a FINA dopping ellenőrző csoportja hozzám bármikor jöhet bejelentés nélkül is, mi hozzájárulunk versenyünk

szűrőpróbaszerű vizsgálatához...”. Biológus leszel, szerinted hol van (volt) a tiszta, emberi teljesítőképesség határa mondjuk a 100 méteres női gyorsúszásban?

— Ó, ez nem könnyű. De az biztos, hogy normális körülmények között nőnek egy percen belül úszni rettenetesen nehéz ezen a távon. Nehogy azt hidd, hogy ezt én találtam ki, nekem valamikor kerek-perc megmondták.

— Mit?

— Hát azt, hogy tehetséges vagyok, meg szorgalmas is, meg minden együtt van, ami kell egy nagy eredményhez, de... (Itt már a megfázástól amúgy is kissé mély és rekedtes hangja elakadt). Bocsánat, de most olyan a hangom, mint az NDK-s lányoknak, akik ússzák azokat

a világra szóló időket. Meineckét például nagyon jól ismertem, de ahogy néztem a tévében az olimpiát ugyan fel sem ismertem volna, ha a nevét ki nem írják. Két fejjel magasabb lett, meg irtozatosan nagy válla és karja lett. Egyből arra gondoltam, hogy ez a lány nem dolgozhatott nálam többet?! Na de hagyjuk ezt.

A víz felszínéről a mélybe?

Ússzunk talán egy kicsit békésebb vizekre. Andrea eljött Pestről, a főiskola mellett az órarend engedi, napi kétszer edz, igaz nem olyan intenzitással, de azért 50 méter gyorsan csúcstartó már itt lett. Szeged úszosportját — a felnőtteket feltétlenül — az ő neve fémjelzi. Még betegen is elindul versenyeken, hogy hozza a pontokat egyesületének. És mi a hála? Az év végi értékelésnél még a nevét sem említik meg. Azt azonban hadd jegyezzem meg, hogy alberlet helyett a Szeol-Délep SE biztosít számára egyszobás garzonlakást. Nem irigyeljük!

És hogy nemcsak úszni tud, azt bizonyítják kiváló tanulmányi eredményei, de ez a legkevesebb, mert, amint az a legutóbbi ösztöndíj elosztáson elhangzott, kiemelt ösztöndíjat nem kaphat, igaz szinte minden kritériumnak megfelel, csak közösségi munkát nem végez. E lehetséges, de az is tény, hogy jövőre száz és száz gyereknél kisebb az esély a vízbefulladásra, hiszen tudnak úszni, mert volt aki megtanította őket.

— Mi lesz veled, Andrea?

— Optimista vagyok. Az úszást nem hagyom abba, de próbálkozom a bűvárkodással is. Rendszeresen látogatom az MHSZ Muréna szakosztály edzéseit úgy érzem itt csupán emberi erővel is boldogulhatok.

Erre minden feltételt adott, sőt olyan kitűnő mesteredző irányításával készülhet, mint Gyémánt Imre, aki a nem túl nagy hagyományokkal rendelkező magyarországi bűvárúszásban Széchy Tamáséhoz hasonló eredményeket mutathat fel. És ha mindezt összejön, akkor Andrea nemcsak egy fénykép kedvéért húzhatja magára legközelebb a címeres mezt!

GÁT LÁSZLÓ

A legutóbbi kupaeserdő napján rettegésben éltem. No nem a magyar csapatok sikeréért szorítottam ilyen felfokozottan, csak az izgulás lehetőségeért, az együtt érző lelkesedés pillanataiért, s mindent kétszer is egy nap. Tudtam, hogy a Honvéd-mecset este fölvételről adják a tévében és hogy a románok meg a Petőfi-adjó egyenesben közvetítik. Nem akartam tudni az eredményről, én este fölvételről nézve egyenesben akartam részt venni a mérkőzésen. Ezért az ebédnél át kellett szólnom a szomszéd asztalhoz, nehogy elhangoskodjak, hogyan áll a Honvéd, sportújságíró cimborámba belefolytattam a saját töltött sertésszeletet és a délutáni esti taktikán törtem a fejem: hazamegyek, nem hallgatok rádiót, bevásárolok, de a boltossal, egykori csapattársammal nem állok

Hírzárlat

szóba, ha a Vidi-meccs elején Gulyás belekezd valamibe, befogom a fülem, este nem nézem a Híradó sportösszefoglalóját, a jugoszláv tévében nem figyelem a táblázatokat és rá sem bagózik a szövegre, s így este fél tíz előtt tíz perccel nyugodtan ülök le izgulni.

Hazafelé menet mondtam is barátomnak, hogy figyelj meg, öreg, a Gulyás így fogja kezdeni: szomorú hírral szolgálhatok önöknek, kedves nézőink stb., aztán a meccs közben ötször elmondja az eredményt a későn jövőknek. Jó, mondta erre, akkor levesszük a hangot. Ebben maradtunk. Kis italokat készítettünk a fotelok mellé, rágnivalót, közben bekapcsoltuk a tévét és hogy szokjuk: eleve levettük a hangot, a mag-

nón *Viditől kezdve mindegyik nem érhet semmi baj nélkül a képet, egyelőre a farkasok vagy rókák életét bemutatás ki filmet. Ezután csapot le a műsora televíziónéző-ellenes tévésörnyészülött, első lapján a hír: kikapott a Honvéd.*

Drámai percek után vigasztalni kezdtem magunkat: lehet, hogy 2-1-re, és akkor továbbjutott... igaz, szólt az ellenretés, akkor azt írják ki: Nyolc között a Honvéd. Mergelcőtünk. Fölhangosítottuk Gulyást, aki azzal kezdte, amivel vártuk, a meccs közben elmondta pontosan ötször azoknak, akik esetleg későn értek haza a munkából és mi azon tündöztünk, hogy ha ebben az országban oly sikeresen elrendeltek már egynehány hírzárlatot, akkor most a közérdekben miért nem tették meg ezt... —tus

Az érem két oldala

I. Péntek. Este fél tíz. A Széchenyi téren végigsétálva a Tisza-szálló felé tartok a SZOTE gólyabáljára. A bejárat előtt lányok csapata csivitel, kivillan a kabát alól a kisestélyi, megcsillan a fényben egy-egy ékszer. Két udvarias elegáns srác kezeli jegyem, majd belépek az előcsarnokba. Néhány ismerőst köszöntök. Még nem vagyunk sokan. Felfelé a lépcsőn. A fordulóban megigazítom nyakkendőmet. Kezd bál hangulafom lenni, a tükörteremben még vacsoráznak, a mellette lévőben (no nézd csak a fejlődő szocializ-

must!) ruletteznek. Igaz, a megmaradt vagy elnyert zsetonokat kötelező elvásárolni, mégis tömeg van. A pezsgő bárban egy pár beszélget, kellemes hangulat, világitásnál. Egyedül állok a „pultnál és máris kapom az isteni nedűt. Néhányan belépnek, megszólítanak, — ahogy elmondják nekem — már a harmadik körnél tartanak, de ne haragudjak, sietnek táncolni... és már el is tűnnek a folyosón. A nagyteremben tánciskolát jártaknak szól a zene. Néhányan állnak az ajtóban, nézelődnek, reménykednek, hátha lesz olyan ritmus is amikor bekapcsolódhatnak. Tíz órakor eredményt hirdetnek. Később Maksa Zoltán közepes műsorát hallgatom. Fél tizenegy után felülök a lépcső. Akik eddig vacsoráztak, most nézelődni, ismerkedni, táncolni indulnak. Én a földszinti bár felé tartok. Bennt tömeg, az asztalok roskadásig üvegekkel, minden hely foglalt. Béla és barátónje invitál üljek melléjük, csak

azt nem tudja mire. Négyen szoronganak három helyen. Hátul videodiszkó van, a parányi táncparketten tömeg. Visszatérek az előcsarnokba. Éjfélig egy lányal beszélgetek, nézem a forgatagot, élvezem szivárványszíneit, aztán barátomnak adom tombolám, amit oly kedvesen erőszakoltam két szervezőcske. Egy jó bárról indulok haza.

II. Szombat. Este fél tíz. A JATE-menza felé tartok. Útközben régi barátommal futok össze. „Te mi lesz a menzán?” kérdezi. Gólyabuli. — válaszoltam. MISZODA? — néz rám nagyra meresztett szemekkel. A JATE gólyabulija, — teszem nyomatékosabbá előbbi mondatomat. Még jobban meglepődik. Kifejti: Ó azt hitte, csak valamelyik kar gólyaaavatása lesz a menzán, azt álmban sem gondolta volna, hogy a JATE a menzán rendezze meg a gólyabálját... Erre nem tudok én semmit mondani. „Akkor inkább lemegegyek a JATE klubba.” — legyint. Elérek a menzaudvar kapujához. A bejárat asztallal eltorlaszolja, mint a klasszikus menzabulikon. Először az V-ös menzára megyek. A tájékoztató papír szerint ez a talponálló részleg. Nevére rászolgált. Ködszerű füst fogad. Azok vannak itt, akik ha bármilyen buli, állandó tagok. Leülök barátaimhoz. S. mondja: Nem tudja ki találta ki, hogy itt legyen a menzán a gólyabál, de szeretne vele elbeszélgetni. „En inkább kifizetek 100 Ft-ot a belépőért, csak legyen hangulata a bálnak és kulturáltan szóra-

kozhasunk.” — kontráz B. Az asztaloknál általános az elégedetlenség. „Az orvosi tudta a Tiszában rendezni a gólyabálját, mi nem?” — hallom, mielőtt a folyosóra lépek.

A III-as menzán a szokásos videodiszkó fogad. Az előtér kihalt. Sanyival átme gyünk a IV-es menzára. Az udvar felől közelítjük meg. Le kell hajolni nehogy a függőfolyosó aláducolásába verje a fejét az ember. Szűk, kopott lépcső vezet le. Az összekötő alagútban egy asztalt vágott valaki a falhoz. Két lába hiányzik, úgy fekszik egy félreeső zugba hajlítva. Aki erről jön le, annak kedvesenál. A főterem éjjeli menedékhelyre hasonlít. Látom, hogyan készül a meleg szendvics... Barátom jóhiszeműen megkérdi (Mert ő olvasta a hirdetésben!) van-e tatárbeafsteak? A pincér úgy néz rá, mintha elefántpörköltet kérne. A gyertyafény az asztalokon nem tudja leplezni a másfél méter magas fehér csempét a kisterem falán. Az egyetlen jó ötlet a halk jazz, sajnos sercegő lemezeiről, gyenge minőségben. A II-es menzán az elmaradhatatlan cigányzene fogad. Néhányan énekelnek. Üres asztalok hívogatnak. Míg lenn tömeg volt, itt alig lézengenek. Vissza az udvarra. Néhányan jönnek, ugyanannyian mennek el. Eszembe jutnak X. szavai: Azért rendezi a KISZ az idén a menzán a gólyabál (bulit), mert a Tisza Szálló-beli bál évek óta veszteséges... MEGÉRTE???

— NOSJO —

Viszonylat Népköztársasság

Árváltozás — olvasom a november 12-i napilapokban a címet s tudom: ez áremelést jelent. Bizonyos nyelvfilozófiák azt tanítják, hogy a szavaknak elsősorban használatuk van és nem jelentésük, de eme elmélet tudorai meg lene néző, ha e szelid, szégyenlős kifejezést rendszerükbe kellene állítani, hiszen ez az összetett szó mindig az ár-emelés egyszerű jelentését hordozza. Ugyanakkor a hagyományos (abb) nyelvészet követői is tévútra tévednének, ha a változás kifejezés pironkodó, rokonértelmű szavának neveznék az emelést. Ebből ugyanis az kö-

vetkezne, hogy a meglehetősen obszcén súlyemelést súlyváltozásnak, a fizikai perverz légkörében megfogant kétkarú emelőt két karú változóknak neveznénk, a buja matematikusok pedig — egy nyelvi reciproktörvényt alkalmazva — két emelő egyenletekről beszélnek. Már látom a jövőt! A sörves beteg fölött összebólintanak az orvosok: ez bizony túlváltozta magát; a hazánkba visszatérő, külföldivé lett magyar a Hilton kártyasztalánál megmarkolva martinis poharat ennyit mond: változok; s ha én is fölmegegyek a JATE rektori hivatalába, akkor a liftben a második

változat gombját nyomom meg. Ugyane közleményben olvasom a másik pontatlanságot is; Az árváltozás a szocialista viszonylatból származó termékekre vonatkozik. Állítom; tanultam földrajzot, történelmet, minden-mazó végig böngészem az újságokat, a televízió híradóját nem tudom kihagyni, de úgy látom, erre az országgra még nem figyeltem föl. A tény tény marad: bővült a szocialista országok táborá, és az új testvérországba, Viszonylat Népköztársaságba is begyűrűzött az árváltozás törvénye.

—di—

Szemhunyorítva provokált -efcsé-: Főlelem c. írásával a lap október 23-i számában. A főlelem a főiskolások közhasználatú begyakorlott lelkiállapotára utalt, a provokálás pedig arra: lesz-e végre valaki, aki szól a diákok jelenlegi helyzetéről, problémáiról.

Alábbi írás szerzője, bár az intézmény hallgatója és legalább olyan gyáva, mint a többi, nem érzi magát hivatottnak a kérdések valóban érdemleges tisztázására. Csupán néhány észrevételét adja közre.

Szüret. Ez bizony hálás téma.

Régi jó bevett szokás: a hiányzás napi árfolyama száz forint taksálatott. Inflation, lassan ezt is emelni kellene. Azon szerencsés többség közé tartozom, akik a hatórás turnussal indultak ki az edes-dús fürdővel terhelt, hajnali fagy-tól jégsapmerek szőlőtöké közé. Előfordult, hogy buszok hat óra előtt egy-két perccel már indítottak, megvető szigorúsággal benzingőzölve le azokat, akik a szemközti bolt előtt tülekedtek, reggeli tejcskéjük, kiflicskéjük reményében. „De hát

„Anyá csak egy van”

miért nem várnak?” — tette fel a kérdést barátom, majd még ugyanazzal a lélegzettel válaszolt: „Nyilván azért, mert a főiskolának, egy bizonyos határig érdeke, hogy a t. hallgató elkéssen, hiszen ez egyedenkénti száraz jelent.” „Heuréka!” — ordítottam volna fel, de addigra már összefagyott a szám. Így jobb híján, deres tagokkal mutogattam el neki: „Ha a közveszélyes bűnözőt elfogják és börtönbe zárják, én, a békés állampolgár e bűnöző elítéléséből közvetlen haszonban részesül. Késések, nem igazolható elmaradások mindig is voltak, lesznek. A büntetésül kirótt összeg egésze bizony nem csekély és évenként állandó bevételi forrást jelent. Már-

pedig ha állandó, akkor számitanok rá, megszokottá válik, bekalkulálják, szükséges lesz, egyszóval na; kell és kész.

Főlelemről volt szó. Intézményünk egyes vezetői hajlamosak afféle pótapuka, pótanycsakra szerepre. Meghatalom és szeretet, e ragaszkodás, de kínosság is válhat, főként amikor albertletemből a kollégiumba invitáltak lakni, mondván, ne dorbézoljam el igazi anyukám kevéske pénzét. Egyébként is — és itt meleg szülőszemekkel végigmérnek — nem öltözködöm én túlságosan drágán? Honnan futja erre, amikor családom jövedelmi kimutatása a legalsó kategóriába tartozik? (megsügom; most éppen lány vagyok). Bizonyára családok. Márpedig aki csal az... Miközben felveszem a nagy pénzt a nehéz gazdasági helyzetből nyomorgó főiskolától.

Főiskolásnak lenni nem kötelező, halljuk elégszer, és valóban nem az. De félni sem. Főleg nem tölünk. Mert mi aztán a bogárunk se ártunk lévén, hogy az nem a mi szemünkbe repül.

Összeggondolta és közreadta: —darvasi—

Tisztelt Ördög Ottó!

Keserű nevetés hallatszik, miközben elhangzik a hamleti dilemma: eredeti vagy változat? Kedves barátom, be kell ismerned, hogy az emberi akarat ellenkezik a beteljesüléssel. Láthatod, te sem akartad, de mégis eredeti változatot varázsolt írásodból egy töled idegen kéz.

Szerencsés bennfentes ember vagyok, aki láthatta az eredeti példányt, s így van módom összehasonlítani az új, és sokkal hatásosabb változattal. Szeretném neked bemutatni, milyen kárhoztatható pontosságokat fedeztem fel az eredeti írásban. Így ír az eredeti: „Tartalmilag ott van egyszerre a tragikum és komikum forrásánál.” Az alapjában hibás mondat vált aztán az olvasó szeme elé kerülő: „Tartalmilag ott van egyszerre a tragikum forrásánál” végre érhető gondolat alapjává. És mindez csak úgy hipp-hopp.

Továbbolvasva újabb nyomdafestéket nem tűrő szót fedeztem fel az eredetiben: „Bár szórakoztató moziipari terméknek álcázta, mégis moralizáló filmet készített”. Szerencsére azonban az idegen kéz nem sokat moralizált, inkább csak normalizálta a mondatban lelt hibát, s így tárta az olvasó szemé elé: „Bár szórakoztató moziipari terméknek álcázta, mégis normalizáló filmet készített.”

Felejthetetlen hatást ért el az új változat azzal, hogy az eredeti magyarosságát sikerült a szőrend kicserélésével kiküszöbölni: „nosztalgikusan idézi a rendező egy cigányos, „magyar szerenád” kíséretével...” helyett az új változatban: „nosztalgikusan idézi egy rendező cigányos, „magyar szerenád” kíséretével...” Minden világossá válik, a rendezőből egy van, ahogy a mondatban is egy hiba volt.

Az új változat stílárís értékét növeli, hogy megtanítja az olvasót arra, hogyan kell a sorok közt olvasni. Ugyanis, ami az eredeti példányban barokkos körmondatokban megfogalmazva le van von skribálva, az hála az idegen kéznek, az az újban teljesen hiányzik, vagy a sorok közé szorult. Így a lényeg sem veszett el, mert megtalálható az eredetiben.

A kisebb nyelvészeti újdonságoktól eltekintve (játsszat helyett játszott stb.) is elérte célját az új változat.

Kedves barátom, köszönd a sorsnak, vagy menj el az illetekesekekhez (vagy illetekesekekhez) de vigyázz arra, ahe-lyett, hogy rendbe szedned, üdvözlöd őket meleg kézzorítással, melyből a három flekknyi hálapénzt se felejtse ki.

Tanácsadó: ÖRDÖG OTTÓ

Derült égből a glossza

Hány még a harminckettő?

Az embernek jó esetben kettő az ötödiken darab van belőle, mi az? A találos kérdés megoldását azért nem közöljük fejtegetőre állított „petit” típusú kurzív betűkkel, mert a nyomdászoknak nem akarunk felesleges munkát okozni, no meg azért sem, mert ha valaki nem restelli rá az időt és kiszámolja, hogy kettő az ötödiken az éppen harminckettő, továbbá felidézi a harmadikos osztályos általános iskolai olvasókönyvben „Mátyás király és az öreg szántóvető” című szó alatti szereplő tanulságos népi fabulát (emlékeztetőül felidézzük a törökve-rő Hunyadi két ravasz kérdését: 1. „Messzi van-e még a messi? 2. „Osz!” hány még a harminckettő?”), akkor kivilágljak hamarost, mely fontos szerveinkről olvashatunk alant fölöttébb tanulságos történetet.

A történet szereplője olyan személy(iség), aki ugyancsak benne érzi magát abban a korban, amikor a bölcsességfogak meg szokták tisztelni néhány álvatlan éjszakával az emberfiát, de aki nem lévén bölcsész, még nem részesült a megtiszteltetésben, így tehát a bölcsességet nem bizonyító többi huszonnyolcat igyekszik becsben tartani. Úgy látszik, nem sok sikerrel, mert — bár egyelőre sikerült e bűvös számot

húsz fölött maximálnia — egyik éjjel szabályos periódással lüktető fájdalomra ébredt. „Jobb alsó ötös.” — állapította meg a bennfentesek biztonságával, majd miután a Magyarországon érvényben lévő összes fájdalomcsillapító módszert kipróbálta (úgy mint Demalgon, Algopyrin, Quarrelin, aztán törkölypálinka sör nélkül, majd ugyanez sörrel, később Demalgon sörrel, majd Demalgon törkölypálínkával és még néhány permutáció), természetesen hasztalanul, úgy döntött, hogy vérző szívvél bár, huszonötötől huszonnyegyre csökkenteti rágószerveinek amúgy is alacsony számát.

Helyszínül a SZOTE Fogászati és Szájsebészeti Klinikája jelöltetett ki, ahol hősünk ugyanazt cselekedte, amit rövid újságírói pályafutása során már több ízben megbánt: nagyra nyitotta a száját. A gyakorlott és közismerten biztoskezü tanársegéd úr — hősünk álvatlan éjszakáinak (és fogainak) számát csökkentő tevékenységéért ezúton mondunk köszönetet neki — feltúrte ingujját, melyen ülő foggyökérre számítván, a fogót az ominózus alsó

ötösre helyezte, de az színte magától kijött, és a fogó szárai közt maradt.

Meglepőde néztek össze a klinika munkatársai, hősünk pedig, aki sok fórumon pellengérezte már ki az egyetemisták infantilizmusát, néhány pillanatig karón várjának, és akasztott hőhárnak érezte magát.

A jobb alsó ötös: tejfog volt.

(—di—van)

SZEGEDI EGYETEM

A József Attila Tudományegyetem, a Szegedi Orvostudományi Egyetem és a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola MSZMP és KISZ-biztonságának lapja

Felelős szerkesztő: GRÓF RÓZSA

Szerkesztőség: 6720 Szeged, Dugonics tér 12. Telefon: 12-113
Megjelenik havonta kétszer
Ára: 2,30 forint. Előfizetési díj egy évre 36,80 forint

Terjesztik az Intézmények KISZ-és szakszervezeti bizottságai
Kiadja a Csongrád megyei Lapkiadó Vállalat Szeged, Tanácsköztársaság útja 10. sz. 6740
Telefon: 12-633. Telex: 62-262.

Felelős kiadó: Kovács László igazgató

Szegedi Nyomda Szeged, Bajcsy-Zsilinszky u. 28. 6720
1985. XI. 25. — 4251 —
ISSN: 0230-791X

Felelős vezető: Dobó József igazgató